

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Romská menšina a její percepce občanskou veřejností

Karel Starý

Bakalářská práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Karel STARÝ**
Osobní číslo: **E07723**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**
Název tématu: **Rómská menšina a její percepce občanskou veřejností**
Zadávací katedra: **Ústav veřejné správy a práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Porovnání nejvýraznějších stereotypů vytvořených většinovou společností o Rómské menšině s měřitelnou a prokazatelnou realitou rómského života. Nalezení nesprávných stereotypů a důvodů jejich vzniku.

- Podstata vzniku stereotypů ve vztahu k menšině
- Zmapování stereotypů ve vztahu k Rómské menšině
- Porovnání stereotypů s prokazatelnou realitou Rómského života

Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- BAKALÁR, P. Psychologie Romu. Praha : Votobia, 2004. 179 s. ISBN 80-7220-180-8
- HAYES, N.; ŠTĚPANÍKOVÁ, I. Základy sociální psychologie. Vyd. 1. Praha : Portál, 1998. 165 s. ISBN 80-7178-198-3.
- FINK, Carole. Defending the rights of others : the great powers, the Jews, and international minority protection, 1878-1938. 1st publ. Cambridge, Mass. : Cambridge University Press, 2004. 420 s. ISBN 0-521-83837-1.
- KAPUCIÁN, J. Sociální a ekonomické determinanty příslušníku romské menšiny v CR (regionu Rychnov nad knežnou). Pardubice, 2001. 76 s. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Pardubice. Fakulta Ekonomicko Správní.
- MOOHA, Sammy; JÄRVE, Priit. The Fate of ethnic democracy in post-Communist Europe. 1st ed. Budapest : Open Society Institute, 2005. 268 s. ISBN 963-9419-74-9(brož.).
- ŘEZÁČ, J. Sociální psychologie. Brno : Paido, 1998. 268 s. ISBN 80-85931-48-6
- ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu. Praha : Portál, 1998. 203 s. ISBN 978-80-7367-182-2
- ŠMÍD, O. Problematika menšin v českých školách : (na příkladu romských dětí v Hranickém regionu). Pardubice, 2006. 36 s. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Pardubice. Fakulta Filozofická
- TORSELLO, Davide; PAPPOVÁ, Melinda. Social networks in movement : time, interaction and interethnic spaces in Central Eastern Europe. 1st ed. Dunajská Streda : Lilium Aurum, 2003. 324 s. ISBN 80-8062-179-9.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Josef Duplinský, CSc.**
Ústav veřejné správy a práva

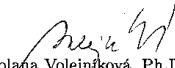
Datum zadání bakalářské práce: **30. června 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **6. května 2011**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejňková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 14. října 2010

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 23.6.2011

.....

Poděkování

Chtěl bych touto cestou poděkovat PhDr. Josefu Duplinskému, Csc. za cenné rady a připomínky, které mi poskytl v průběhu tvorby bakalářské práce.

ANOTACE:

Bakalářská práce se zabývá vnímáním romské menšiny většinovou společností. Práce je rozdělena na teoretický a empirický celek. Teoretická část přistupuje k problematice z historického, z ekonomického a z psychologického úhlu. Empirická část zkoumá formou dotazníku vnímání romské menšiny a identifikuje informační zdroje většinové společnosti o Romech.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Romská menšina, Romská problematika, percepce, dotazník

TITTLE:

Perception of the Roma minority by the Czech majority

ANNOTATION:

This bachelor work deals with the perception of the Roma minority by the Czech majority. The work is divided into theoretical and empiric parts. The theoretical part approaches the problem from s historically, economically and psychologically sides. The empiric part is research questionnaire examining perceptions of the Roma minority and identifies sources of information about Roma minority.

KEY WORDS:

Roma minority, Roma issues, perception, questionnaire

Obsah

Úvod	9
1. Historie národnostních menšin na území ČR	11
1.1. Národnostní menšiny v období od tzv. „první republiky“ do konce první světové války	11
1.2. Poválečná doba	13
1.3. Za komunistické éry	13
1.4. Vnímání romské menšiny po pádu komunismu.....	14
1.5. Shrnutí vývoje vnímání romské menšiny.....	16
2. Ekonomické principy vnímání Romů.....	17
2.1. Státní moc a romská komunita	18
2.2. Úřednická deformace práva.....	18
2.3. Romové na trhu práce.....	19
2.4. Životní minimum	20
2.5. Bytová diskriminace Romů.....	20
2.6. Sociální vyloučení a kriminalita romské komunity.....	21
3. Psychologické principy vnímání Romů	22
3.1. Agrese.....	23
3.2. Tolerance a intolerance	24
3.3. Rasismus.....	24
3.4. Předsudek a stereotyp	25
4. Empirická část	26
4.1. Cíl výzkumu	26
4.2. Použité metody.....	26
4.3. Vyhodnocení výsledků	27
4.4. Výsledek dotazníkového šetření	28
4.4.1. Analýza informačních zdrojů	28
4.4.2. Zájem o romskou problematiku.....	29
4.4.3. Osobní zkušenost s romskou menšinou	30
4.4.4. Vládní opatření dle požadavků většiny.....	31
4.4.5. Míra nezaměstnanosti Romů	33
4.4.6. Vytváření ghett a segregovaných společenstev.....	34

4.4.7. Romové ve veřejném životě.....	35
4.4.8. Pozitiva romského způsobu života.....	36
4.4.9. Negativa romského způsobu života	38
4.4.10. Celková oblíbenost romské menšiny.....	39
4.4.11. Oblasti, kde se setkávají romské menšiny s většinovou společností.....	40
4.4.12. Příčiny selhání romské integrace	41
Závěr	43
Použité prameny a literatura	45
Internetové zdroje.....	45
Seznam tabulek.....	46
Seznam obrázků.....	46

Úvod

Tematiku vnímání Romů na území České republiky z pohledu většinového obyvatelstva jsme si zvolili kvůli vzrůstajícímu napětí mezi většinovým obyvatelstvem a romskou menšinou. Nermalou roli při výběru sehrálo také nejednoznačné, ba dokonce nerozhodné stanovisko české vlády k řešení romské problematiky.

Vztah většinového obyvatelstva k menšinám nelze považovat za stavovou veličinu, ale za progresivní jev v závislosti na aktuálních sociálně-kulturních podmínkách.

Na dnešním území České republiky se v minulosti vyskytovalo mnoho národností, ale Češi patřili vždy k většinovému obyvatelstvu. Přesto se nezřídka ocitli pod nadvládou německého císaře a posléze Habsburků. Německé obyvatelstvo hrálo dlouhou dobu roli významné menšiny. S koncem první světové války se českým elitám podařilo založit mnohonárodnostní stát, tedy prvorepublikové Československo. Češi v tomto státě složeném především ze Slováků, Němců, Maďarů a Rusínů hráli dominantní roli. Situace se dramaticky změnila po konci druhé světové války, kdy se v české kotlině nacházela prakticky jen česká národnost. Nastal násilný odsun Němců a téměř úplné vyhlazení ostatních národů v koncentračních táborech. Situace na Slovensku se však lišila, neboť zde zůstala významná národnostní menšina Maďarů.

České obyvatelstvo mělo stále komplikované vztahy se svou největší národnostní menšinou, která se pokaždé dostala do zorného pole jako potenciální hrozba české svrchovanosti. Po násilném odsunu Němců se do této nezáviděníhodné situace dostali Romové. Češi vůči nim nedokázali nalézt jednoznačné stanovisko, ale pokoušeli se o trvale udržitelný přístup. Nutno podotknout, že tato situace stále trvá.

Diplomovou práci hodláme zaměřit právě na vnímání Romů českým obyvatelstvem, přičemž výchozím bodem pro nás bude období, v němž Romové tvořili bezvýznamnou skupinu. Další kroky povedeme až do současnosti, kdy naopak Romové tvoří nejdominantnější minoritu v ČR a jejich počet se odhaduje na 2-4 % z celkové populace.

Jako opěrný bod této práce jsme si určili ekonomické postavení Romů, neboť ekonomická, potažmo finanční stránka našeho života, se v současnosti řadí k nejvíce sledovaným a diskutovaným otázkám.

V dnešní době, kdy se obecně klade velký důraz na hospodářský vývoj a ekonomické fitness celé společnosti má komplikovaný vztah k národnostním menšinám zásadní vliv i na vnímání celkové ekonomické situace ČR. Nezřídka se setkáváme s názorem, že za „zoufalý“ stav veřejných financí (ve srovnání s většinou ostatních vyspělých zemí toto označení není namístě) nenese odpovědnost špatná politika vlád ČR nebo špatná rozhodnutí jejích členů v minulosti, ale zneužívání sociálního systému „línými“ lidmi, přičemž se neopomíná vždy zdůraznit, že se jedná právě o Romy.

V práci se dotkneme i pojmů tolerance, intolerance a agresivita. Jde o tři základní stavební kameny jakéhokoli vztahu, nejen mezi národnostmi, ale i mezi sociálními skupinami a jednotlivci navzájem. Tolerantní nebo netolerantní přístup a míra agrese silně ovlivňuje vnímání skutečné reality a zapříčiňuje vznik stereotypů, které realitu v některých případech dokonce přímo popírají a velice ztěžují pozitivní vývoj vztahů mezi Čechy a Romy.

Práce si klade za cíl především porovnat zaběhlé stereotypy týkající se vnímání menšin s reálnou měřitelnou skutečností a definovat rozdíly. Nebudeme se snažit nalézt nápravná opatření pro současný stav, pouze se pokusíme popsat stav z pohledu většinového obyvatelstva a rozebrat jeho příčiny. K naplnění tohoto cíle hodláme použít následující prostředky:

1. Vývoj vztahu k národnostním menšinám.
2. Definování reálií romského života a jeho ekonomických návazností.
3. Definování a rozbor pojmů spojených s problematikou.
4. Průzkum formou dotazníku.
5. Porovnání výsledků z průzkumu s realitou.

1. Historie národnostních menšin na území ČR

Postavení romské společnosti bychom neměli vnímat jako statickou záležitost, ale naopak jako variabilní jev, jenž se odvíjí od našich zkušeností. Realitu si utváříme porovnáváním smyslových vjemů s nabytou zkušeností, neboli tím, co máme uloženo v paměti.

Jednotlivé národnosti vnímáme skrze historické zkušenosti, jež jsme s nimi a s členy těchto národností získali. Pokud jsme tyto zkušenosti schopni identifikovat, naše vnímání tomuto stereotypu nebo dokonce předsudku podléhá.

Určení stereotypů a předsudků většinové společnosti řadíme k hlavním cílům této bakalářské práce. Rovněž chceme identifikovat důvody vzniku těchto stereotypů, a proto nesmíme opomenout alespoň ve zkrácené podobě popsat vývoj vztahu Čechů k národnostním menšinám, a to od počátku vzniku samostatného státu v roce 1918.

1.1. Národnostní menšiny v období od tzv. „první republiky“ do konce první světové války

Po vzniku samostatného Československa (tedy za období tzv. první republiky do Mnichovské dohody roku 1938) bylo Československo vskutku multikulturní stát. Tuto situaci nám dokládá následující tabulka číslo 1.

Tabulka 1 - Národnosti v ČSR v roce 1918

Národnost	Počet obyvatel v mil. roce 1918	Počet obyvatel v mil. roce 1930
Češi (Češi, Moravané, Slezané)	6	7,4
Němci	2,5	3,2
Slováci	2,5	2,3
Maďaři	0,5+	0,72
Rusíni	0,12	0,1
Židé	0,1	0,1
Romové	0,1	0,1
Poláci	0,1	0,27

Zdroj: HEIMANN, Mary. Czechoslovakia: the state that failed. 1 vyd. New Haven: Yale University Press, 2009. 406 s. ISBN 978-0-300-14147-4.

Dle Heimannové (2009) si Češi v důsledku nesnášenlivého postoje vůči národnostním menšinám způsobili mnoho problémů, z nichž některé z nich mohly vést až ke zničení celého státu.

Protektorát Čechy a Moravy vznikl částečně jako důsledek omezování práv Němců na území ČSR a vyobrazuje prvorepublikové Československo jako stát, který menšinám život spíše ztrpčoval, než ulehčoval, což mohlo mít významný vliv na rozhodování spojenců.

Přestože počet Němců v první republice převyšoval počet Slováků, neexistovala žádná část hymny pro Němce do té míry, jakou se mohli pyšnit Slováci. Slováci svůj vliv naopak utvrdili tím, že vytvořili společně s Čechy tzv. Státotvorný československý národ.

Když se roku 1933 dostal v Německu k moci Hitler, Češi dostali strach a přijali zákon č. 201, kvůli kterému mohly být suspendovány či rozpuštěny politické strany ohrožující integritu a demokratickou republikánskou formu či bezpečnost státu. Na základě tohoto zákona došlo k dalšímu potlačování práv významných menšin, jakými byli Slováci a Němci, což v konečném důsledku vedlo k rozpadu československého státu na menší celky.

Česká nesnášenlivost velkou měrou ovlivňovala rozhodování spojenců, kteří nakonec Čechy proti fašistickému Německu nepodpořili.

Vztah Čechů a národnostních menšin lze v období druhé republiky označit za velice negativní. Heimannová ve své knize uvádí, že Češi budovali koncentrační tábory v Letech a Bohumíně, a to nezávisle na vůli fašistického Německa, zcela z vlastní iniciativy. Profesor Barany (2001) nepotvrzuje slova Heimannové o samostatné iniciativě Čechů při budování koncentračních táborů. Nepřímo jí však dává za pravdu, když porovnává přístup České republiky s jinými okupovanými státy.

Jiné státy se bránily deportacím a kupříkladu Bulharsko deportace přímo odmítlo. V kontrastu s touto skutečností Romové údajně nikde netrpěli více než v nacisty okupovaných českých zemích. Také vztah k židům byl velice diskutabilní. Česko-slovenská vláda lobovala od října 1938 u britských politiků za uplatnění jejich vlivu v Berlíně a za přesvědčení Německa, aby do Československa neposílalo židy, které nechtěla. Rovněž si stěžovala na údajné projevené sympatie britské vlády k židům a německým sociálním demokratům na úkor Čechů a Slováků. Česká vlastenecká organizace Sokol vydala 23. října 1938 rezoluci, která naléhala

na všechny židy, kteří se usadili v Československu po roce 1914, aby se vrátili do svých domovů¹.

1.2. Poválečná doba

Události kolem druhé světové války přinesly mnoho utrpení všem národům a nastartovaly vlnu etnické nesnášenlivosti po celé Evropě. Tato vlna mířila především proti Němcům. Vzhledem k výsledku války byli čeští Němci odsunuti a na území Čech zavládl klid, protože zde převládalo etnicky homogenní obyvatelstvo. Ostatní národy byly buď vyhlazeny, násilně odsunuty nebo je potkal osud Rusínů, kteří byli odtrženi a nyní žijí na území již nepatřící Československu.

Heimannová (2009) dále popisuje Čechy jako národ, který nevěnuje problematice národnostních menšin náležitou pozornost a až do chvíle, kdy již dochází k eskalaci problému, jej stále přehlíží. Ve chvíli, kdy problém již nejsou Češi schopni přehlížet, je již na nápravu předchozích chyb pozdě.

Ve válečných letech a v období krize se do stavu ohrožení dostala celá společnost, čímž můžeme vysvětlit silně agresivní chování nejen Čechů, ale všech národů, kteří byli do válečného konfliktu zainteresováni a jichž se dotkla velká hospodářská krize po krachu na newyorské burse. Z dnešního pohledu se tehdejší Češi chovali nepřijatelně, ale v té době se nejednalo o vzory chování vymykající se tehdejší Evropě.

1.3. Za komunistické éry

Barany (2001) uvádí, že po vítězství komunismu v Československu roku 1948 došlo k oficiálnímu zrušení romské národnosti. Dále se vytvořila politická strategie, jak asimilovat tuto poslední menšinu mezi většinové obyvatelstvo. Na základě zákona 94 z roku 1958 se nomádským skupinám odebralo právo cestovat a soustavným nátlakem byli donuceni opustit svůj kočovný způsob života a usadit se v městských oblastech.

Jako velice diskutabilní považujeme snahu komunistické strany omezit rychle rostoucí romskou populaci. Z tohoto důvodu byla roku 1966 nabídnuta ženám po 35. roce života dobrovolná sterilizace podmíněná tím, že již mají alespoň 3 děti. V roce 1986 došlo ke zmírnění této regulace. Sterilizace se umožňovala ženám již od 18 let

¹ Britské listy. O českém nacionalismu. [online]. [cit. 2011-5-5]. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/art/49566.html>.

a minimální počet dětí nepodléhal žádnému stanovení. Dále jim byla za sterilizaci nabídnuta částka 25.000,- Kč, což v té době odpovídalo cca 10 měsíčním platům.

Sterilizace provedené na základě tohoto zákona byly a jsou považovány za zákonné, tedy legitimní. V praxi docházelo ke sterilizacím i mimo rámec tohoto zákona bez souhlasu pacientky při jiném zákroku, např. po porodu. Tato nezákonná praxe pokračovala i po pádu komunismu.

Roku 2004 přikázal Výbor pro mučení rady OSN české vládě prošetření případů, u nichž existovalo podezření na nedobrovolnou sterilizaci. Roku 2009 se vláda oficiálně omluvila za tyto praktiky².

Vztah Čechů k menšinám za komunistické periody kopíruje popis idealistické integrační strategie. Odlišné skupiny byly velice agresivním způsobem asimilovány. Některé z těchto návyků setrvačností dokonce komunismus přežily. Po pádu společné silné ideologie se naplno objevuje skrytá nenávist mezi jednotlivými národnostmi. Romy dle Heimannové (2009) v této době negativně vnímá až 91 % obyvatel. Čechoslováci jako státotvorný národ se znovu rozpadají na Čechy a Slováky, což nakonec vede k druhému rozdělení na Česko a Slovensko. Nyní, jak se zdá, definitivnímu.

1.4. Vnímání romské menšiny po pádu komunismu

Po pádu komunistické ideologie, která tlumila agresivní sklony ve společnosti jak preventivními, tak represivními nástroji, došlo v ČR k vlně rasistických útoků proti romské menšině. Rozdíly, které skrytě existovaly mezi většinovou společností a menšinami, vyplavaly na povrch.

Společnost prošla nejen ekonomickou, ale i sociální transformací. Romská společnost bohužel nedokázala zareagovat na změnu ve společnosti jak sociální, tak ekonomickou, a více se odcizila a propadla do chudoby.

Po pádu centrální ideologie můžeme opět Romy identifikovat jako minoritu a ze strany majority k nim začínají zaznívat kritické názory. Mezi nejčastější výčitky jmenujme přílišnou hlučnost, etnickou nesnášenlivost, vulgárnost, agresivitu, špatné sousedské vztahy s majoritou, nezájem vzdělávat se, sklony ke kriminalitě a lenost.

² Vláda České republiky. Vláda České republiky z podnětu ministra pro lidská práva Michaela Kocába vyslovila politování nad sterilizacemi žen provedenými v rozporu s právem. [online]. [cit. 2011-5-5]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rtp/aktuality/vlada-ceske-republiky-zpodnetu-ministra-pro-lidska-prava-michaela-kocaba-vyslovila-politovani-nad-sterilizacemi-zenprovedenymi-v-rozporu-s-pravem--65953/>.

Pozitivně je naopak vnímán temperament, romská bezprostřednost, adaptabilnost a hudební nadání (viz tabulka 2).

Tabulka 2 - Pozitivní a negativní vlastnosti Romů

Pozitivní vlastnosti Romů:	%
Soudržnost	21
Umělecký talent	20
Umění se radovat	14
Lidské kvality	14
Péče o rodinu	11
Negativní vlastnosti Romů:	%
Nepřizpůsobivost	36
Agresivita a kriminální sklony	27
Negativní pracovní návyky	13
Nevhodné hygienické návyky	13
Nepoctivost	10

Zdroj: BAKALÁŘ Petr. Psychologie Romů. 1 vyd. Praha: Votobia, 2004. 179 s. ISBN 80-7220-180-8.

Dle Baranyho (2001) lidé bydlící v blízkosti romských sídlišť (Ústí nad Labem, Plzeň), kteří se v minulosti zasazovali za postavení zdi mezi romským a neromským obyvatelstvem uváděli nejčastěji jako zdroj svého negativního postoje následující příčiny: Romové používají schodiště jako toalety, ruší veřejný pořádek hlasitou hudbou na ulici, časté pouliční oslavy a vyhazování odpadků z oken.

Tabulka 3 - východoevropané s negativním náhledem na Romy v roce 1991

Národnost	%
Česká republika	91
Maďarsko	79
Bulharsko	71
Rumunsko	68
Slovensko	66

Zdroj: BARANY Zoltan. The East European gypsies : regime change, marginality, and ethnopolitics. 1 vyd. Cambridge, Mass. : Cambridge University Press, 2001. 408 s. ISBN 0-521-00910-3.

Nejrůznější průzkumy potvrdily, že Romům patří prvenství mezi nejméně oblíbenými národy žijícími ve východní Evropě. Tuto skutečnost lze nezávisle potvrdit na místě, věku nebo vzdělání respondentů, což potvrzuje i tabulka 3.

Český národ v tomto průzkumu vede a nelze se tedy divit, že v jiném průzkumu z roku 1994 více než třetina Čechů ve věku mezi 15-29 let souhlasilo s rasistickými útoky skinheadů a 30 % se domnívalo, že by měli být izolováni v ghettech nebo deportováni. Ve výzkumu z roku 1999 se 74 % Čechů domnívalo, že stavba zdí oddělujících Romy a Neromy se nezakládá na rasistické nenávisti a 64 % Čechů se nedomnívalo, že jejich národ patří mezi rasistický. Na základě jiného průzkumu 90 % respondentů, studentů policejní akademie, odpovědělo, že za skinheadské útoky nese odpovědnost romské chování a Romové si za ně můžou sami.

Češi se dle některých zdrojů chovali k Romům ze všech východoevropských národů zdaleka nejhůře. Následky můžeme dle romských organizací vyčíslit například na 29 zabitých Romech během rasově motivovaných útoků v letech 1989-1998. Barany (2001) vypočítává, že v letech 1990-1997 bylo spácháno 1250 rasově motivovaných útoků proti Romům.

1.5. Shrnutí vývoje vnímání romské menšiny

Vnímání Romů, stejně jako ostatních menšin, nepatří k stavovým veličinám, ale mění se v čase a v závislosti na situaci, ve které se nachází většinové obyvatelstvo. Změny ale nepatří k zásadním a Romové byli a jsou po celou historii vnímání negativně. Negativní vnímání vede k intolerantnímu chování, které může vyústit až v pogromy a systematické vyvražďování. Z minulosti jsou z našeho území známé

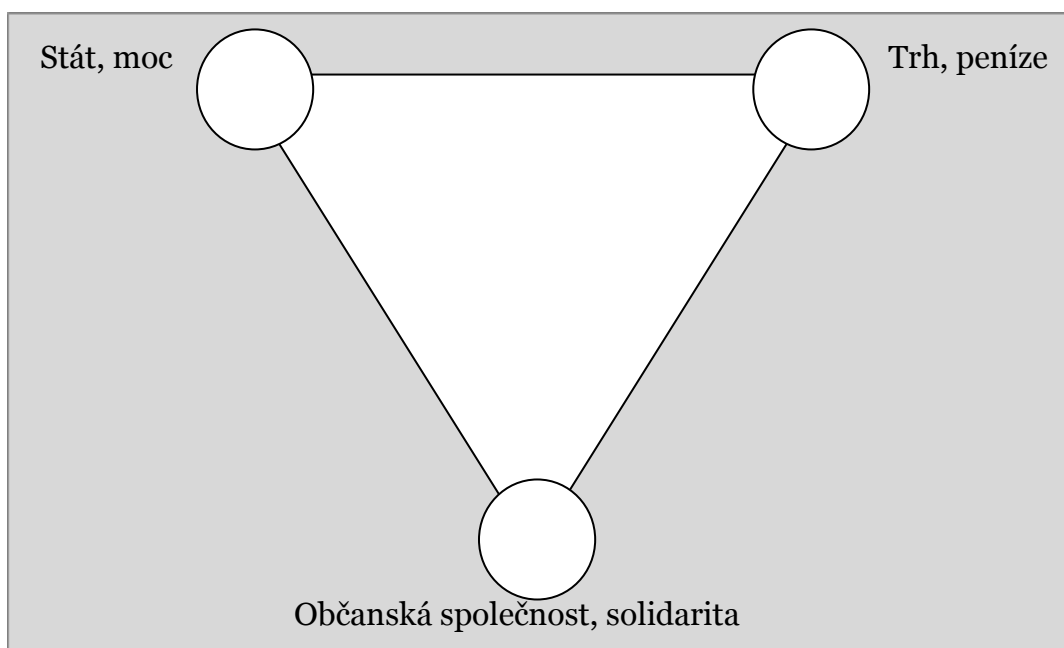
případy z období druhé světové války, kdy se Češi takovému chování vůči romské menšině, dle některých zdrojů přímo dopouštěli, nebo se jim dle jiných alespoň nebránili tak jako jiné národy. V dnešní době považujeme takové chování za nepravděpodobné, neboť agresivní chování tlumí společná lidsko-právní ideologie. Nižší míra agrese pak také způsobuje lepší vnímání etnika.

Historie nám ukazuje, že k nejagresivnějšímu chování docházelo ve chvílích, kdy docházelo k největšímu ohrožení národnostní většiny. Zdá se, že neexistuje rozdíl mezi vojenským, hospodářským, sociálním nebo jiným ohrožením. Ve chvílích krize tolerantní chování potlačujeme a společnost má snahu se zbavit prvků, které narušují její integritu. Národnostní menšiny v takových chvílích vnímáme jako zdroj dalšího nebezpečí.

Z novodobé historie, ve které Romové vystupují již jako česká největší národnostní menšina, můžeme zaznamenat silnou intoleranci a agresivní chování po pádu komunismu. Komunistická ideologie fungovala jako určité pojítko, které snižovalo agresi mezi lidmi. Po převratu nastala nejen ekonomická transformace, která zde zavedla zpět tržní principy a soukromé vlastnictví, ale též transformace sociální. Sociální transformace zrušila hierarchické uspořádání společnosti dle stranické pozice a zavedla uspořádání společnosti dle dosaženého úspěchu jako výsledku konkurenčního boje mezi jednotlivými členy společnosti. Jako výsledek této transformace vznikla zvýšená agrese, která vedla ke skokovému zvýšení negativního vnímání Romů a intolerantnímu chování.

2. Ekonomické principy vnímání Romů

Sociální integrace je chápána jako proces integrace skupin a jednotlivců do společenského života. Krebs (2005) vychází při určování sociální integrace z tzv. Trojúhelníku blahobytu viz.: obr. 1.

Obrázek 1 - Trojúhelník blahobytu

Zdroj: KREBS, Vojtěch. Sociální politika. Vyd. 3. Praha: ASPI, 2005. 502 s. 80-7357-050-5.

Rohy trojúhelníka představují jednotlivé roviny integrace, jejichž prostřednictvím se skupiny či jedinci integrují do společnosti. O sociálním vyloučení hovoříme tehdy, je-li alespoň jedna s těchto rovin narušena.

V případě romské komunity dochází prakticky k narušení všech tří rovin.

2.1. Státní moc a romská komunita

Rovina státu a moci je narušena nedůvěrou Romů k oficiálním autoritám, které je historicky perzekvovali na základě jejich národnosti. Zároveň se státní orgány staly jedinou formou interakce Romů s většinovou společností a naopak. Většinová společnost dle Šimíkové (2004) komunikuje s touto vyloučenou skupinou pouze prostřednictvím úřadů. Romové tyto úřady vnímají ve dvou rovinách, jednak jsou na nich existenčně závislí, ale na druhé straně jim nerozumí a vnímají je nepřátelsky. Romové si z minulosti přinesli klientský přístup, který v kombinaci se ztrátou zkušeností ze stálého zaměstnání vede k dezorientaci v současné společnosti.

2.2 Úřednická deformace práva

Právo jako takové nezná pojem ghetta nebo vyloučených skupin. Obsahuje však v sobě nástroje, pomocí nichž se dozvíme, jak takovým situacím čelit. Tyto nástroje paradoxně prohlubují vlivem úřednické praxe sociální inkluzi. Úřednická praxe se dle Uhla (op. cit. 2006) omezuje především na sankce těchto případů než na aktivní

pomoc. Klient pak takovou pomoc ani nevyhledává, protože na sebe nechce zbytečně upozorňovat. Romové tedy omezují kontakt s úřady jen na nejnižší možnou úroveň, aby nezbuzovali podezření.

2.3. Romové na trhu práce

Další významnou rovinnou je trh a peníze. K sociálnímu vyloučení vede chudoba. Chudobou jsou ovlivněny jen některé sociální skupiny obyvatelstva. Výzkumy ukazují, že mezi chudé skupiny nejčastěji patří nekvalifikovaní pracovníci, členové neúplných rodin, lidé postižení dlouhodobou nezaměstnaností, nemocností či nezpůsobilostí k práci a migranti.

Hlavní tři důvody chudoby podle Krebse (2005):

1. Rozdíly ve vlastněném bohatství.
2. Nízké výdělků plynoucí ze zaměstnání.
3. Nezaměstnanost.

Romové bohužel vlivem uzavřenosti v komunitách nedosahují odpovídajícího vzdělání a kvalifikace, čímž se značně limituje jejich možnost uplatnění na trhu práce. Romové si navykli na klientelistický přístup ke státu, který jim zajišťoval pracovní umístění, stejně jako všem ostatním členům společnosti. Předchozí režim je dokonce k práci nutil, a nepracujícím hrozilo vězení. Tento princip po pádu komunismu skončil a měl za následek to, že se Romové ve transformovaném tržním systému špatně zorientovali a stále věřili na pomoc státu. Ta nakonec nepřišla ve formě umístěnek na pracovní pozice, ale ve formě finančního dorovnání.

Romové, kteří naleznou práci, jsou často zaměstnání jen sezónně a bez právoplatných smluv. Stávají se tak součástí šedé ekonomiky. Takovéto zaměstnání navíc vede k nejistotě. Na druhou stranu Romové sami většinou preferují při zaměstnání jistou nezávislost, která může na potenciální zaměstnavatele působit jako nespolehlivost. Hůlová (op. cit. 2006) uvádí, že mnozí členové romských komunit měsíční způsob vyplácení mezd pokládají za nevhodný, neboť často nejsou schopni uspořádat rodinné finance a ke konci měsíce jim nezbývají peníze. Někjaké úspory romským rodinám neříkají většinou vůbec nic.

Romové sami si při „shánění“ práce stěžují na rasismus a diskriminaci od zaměstnavatelů, kteří k nim přistupují jiným způsobem než k Neromům. Oficiální trh práce je tedy velice těžko přístupný a práce na černo představuje mnohdy jedinou formu práce pro ně dostupnou.

2.4. Životní minimum

V moderních společnostech se chudoba spojuje s pomocí chudým na základě celospolečenské solidarity.

Se změnou struktury společnosti po roce 1989 došlo mimo jiné i k legitimizaci chudoby. Chudoba byla uznána jako sice negativní, ale existující jev. V ČR se za objektivní měřítko chudoby pokládá životní minimum, které představuje také jako kritérium pro poskytování pomoci v případě chudoby. Například rodina o dvou dospělých a s třemi dětmi ve věku postupně od 1 do 26 let má nastaveno životní minimum na 11.290,- Kč. V podobném případě u rodiny s 5 dětmi nad 15 let činí toto minimum 16.730,- Kč³. Číslo 5 nebylo vybráno náhodou. Dle statistické ročenky ČSÚ z roku 2001 vychovává více než pětina romských žen pět a více dětí (v úhrnu České republiky činí počet takových žen jen zhruba jedno procento)⁴.

Institut životního minima má sloužit jako prozatímní opatření proti chudobě při dočasné ztrátě zaměstnání. Při dlouhodobé nezaměstnanosti, kterou dle Bartákové (op. cit. 2004) trpí 92 % ze 61 % nezaměstnaných Romů v aktivním věku, tvoří jediný zdroj příjmů příjmy z dávek v nouzi v kombinaci s jinými transfery.

K hlavním úkolům životního minima patří pokrýt v domácnostech ty potřeby, které považujeme v daném časovém okamžiku za nezbytné k vedení „normálního“ života, ač na velice skromné úrovni. Na jedné straně tedy životní minimum lidi bez práce ochraňuje od bídy, ale na druhé straně v nich pěstuje negativní návyky.

Domníváme se tedy, že nejen Romové, ale všichni, kteří dlouhodobě žijí jen díky čerpání sociálních dávek, se odnaučí správně hospodařit s penězi, neboť princip sociálních dávek například nevyžaduje šetřit, naopak šetřit se v takovémto případě v očích úředníků jeví jako přítěžující okolnost.

2.5. Bytová diskriminace Romů

Nízká mobilita Romů ostře kontrastuje se zažitým obrazem kočovného národa. Jedná se o naprosto mylný stereotyp. Romskou diskriminaci na trhu s byty můžeme spatřit všude a navíc představuje stejně zdrcující vliv na kvalitu romského života jako diskriminace na trhu práce. Mnoho realitních kanceláří ukončí rozhovor ve chvíli, kdy

³ Ministerstvo práce a sociálních věcí. Kalkulačka pro výpočet životního minima. [online]. [cit. 2011-5-5]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/875>.

⁴ ČSÚ. Základní charakteristiky národnostního složení obyvatel České republiky v roce 2001 a jejich změny za posledních 10 let. [online]. [cit. 2011-5-5]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/57004FD457/\\$File/Kapitola2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/57004FD457/$File/Kapitola2.pdf).

zjistí, že jejich potenciálním klientem je Rom. Podobnou diskriminaci samozřejmě považujeme za neetickou a nezákonnou, ale majitelé nemovitostí se nechovají iracionálně. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem lze konstatovat, že finanční situace romských rodin se jeví jako nestabilní, proto rodiny často neplatí nájem, nebo jej neplatí v čas. Blízkost romských rodin navíc snižuje hodnotu a atraktivitu nemovitosti.

Zdá se, že Romové patří mezi typické neplatiče, což se považuje za jedno z největších romských selhání korespondující se stereotypem Romů jako národa zneužívajícího většinovou společnost. Dle některé literatury však jde o selhání vlády a právního systému. Hůlová (op. cit. 2006) například označuje právní proces spojený s vystěhováním notorických neplatičů (nejen Romů) za obtížný a uvádí, že někdy trvá léta než vlastník nemovitosti přijde o nájem.

Vlastník nemovitosti musí zajistit nájemníkovi alternativní bydlení. Jakoubek (2006) uvádí příklad, kdy vlastník nemovitosti raději zajistil rodině neplatiče na vlastní náklady jiné bydlení. Stát tak přesunul náklady sloužící k předcházení bezdomovectví na soukromé vlastníky. Tyto příklady jsou většinovou společností vnímány jako nespravedlivé a jako další příklad zneužívání etnicity. Dokonce sami Romové je vnímají jako nespravedlivé, neboť k takto vystěhovaným patří většinou rodiny s nejhorší reputací.

Vzhledem k těmto právním obtížím mnoho vlastníků nechce Romům pronajímat své nemovitosti, což je buď nutí hledat alternativní řešení, mnohdy ještě více nákladná, nebo se musí spokojit s neatraktivními a vyloučenými lokalitami na periferiích. Uvedené skutečnosti staví další bariéry mezi většinovou společností a Romy.

2.6. Sociální vyloučení a kriminalita romské komunity

Dle Křištofa (op. cit. 2006) se Romové již od středověku specializovali jako komunita na (sub)dodavatelské služby ostatnímu obyvatelstvu. Zaplňovali především odvětví putujících řemeslníků a překupníků zboží. Tento způsob obživy pro ně dodnes představuje především v západních zemích (Španělsko, Francie) stále preferovanou oblast. Byli-li Romové nuceně usazeni a donuceni k usedlému způsobu života tak jako u nás, orientovali svou činnost znovu především na sezonní práce.

Industrializace v 19. a 20. stol. vyřadila služby poskytované Romy z potřebného spotřebního koše. Důsledek tohoto jednání spočíval v adaptaci na podmínky chudoby.

Kombinace nízké flexibility romských komunit na společenské a hospodářské změny, rovněž rasismus Evropanů k lidem s jiným zbarvením kůže vedly k sociálnímu vyloučení, segregaci a kriminalizaci velké části romské společnosti v celé Evropě. Tato skupina Romů pak začala ve svých osadách vytvářet anti-svět proti většinové společnosti. Vytvořil se jakýsi „hodnotový protisvět“ poskytující uznání i jedincům, kterým majorita uznání odepřela.

Lidé v majoritní společnosti považováni za méněcenné naleznou v romských osadách a ghettech uznání a potvrzení jejich lidskosti.

Naopak lidé, které většinová společnost nepronásleduje, se mohou v osadách a ghettech dostat paradoxně na okraj společnosti. Komunita na ně vyvíjí nátlak, který může vést až k trestné činnosti zajišťující jim místo ve společenské hierarchii. Touto skutečností se romská kriminalita liší od kriminality většinové společnosti, ze které je pachatel trvale vyloučen (často pak hledá útočiště právě v romských komunitách).

Mohlo by se zdát, že romská kriminalita směřuje primárně proti většinové společnosti. Romské komunity platí za uzavřené a nedůvěřivé k oficiálním autoritám většinové společnosti, proto se většinová společnost dozvídá pouze o trestných činech páchaných proti ní a ne o trestných činech uvnitř této uzavřené společnosti.

Tato kapitola se pohybuje za hranicí současné etické korektnosti, neboť přisuzuje romským komunitám negativní vlastnosti na základě etnické příslušnosti. Při popisování se pečlivě dbalo na pojem romská komunita. Popisované příklady se týkaly především romských komunit, osad a ghatt segregovaných ať částečně, nebo úplně od majoritní společnosti. Tyto komunity ovlivňují nejen své romské participanty, ale i neromské. Romské obyvatelstvo je v nich zastoupeno větší mírou.

Na závěr považujeme za nutné zmínit, že ve většinové společnosti se nachází značná část Romů nepatřící k součástem romské komunity a na které se výše popsané faktory ani v nejmenším nevztahují. Na druhou stranu Romové, kteří tvoří součást problémových komunit, jsou stigmatizováni a společnost na ně nahlíží skrze stereotyp spojený s barvou pleti a romským původem. Uvést tyto principy shledáváme za vhodné a hodláme jim věnovat prostor v následujících kapitolách.

3. Psychologické principy vnímání Romů

Přestože ekonomickou stránku se při vnímání Romů řadí k těm nejvýznamnějším, udělali bychom chybu, kdybychom se na romskou menšinu dívali výhradně jen touto optikou.

3.1. Agrese

Vnímání romské menšiny, stejně jako jiných menšin a komunit, neprobíhá pouze v ekonomické rovině, ale je založeno na mnohem starších základech.

Naše společnost se v podstatě od základu liší od společnosti, která tu žila před několika desítkami let. Ještě větší odlišnosti zaznamenáváme v porovnání se společnostmi před několika stovkami let. S tou, která tu existovala před tisíci lety, máme společné už jen velice málo. Společnost prodělala změnu ani ne co se týče fyziologického složení našich těl, ale co se týče nastavení podvědomí. Žijeme v době křemíkové, ale naše těla vznikla a jsou uzpůsobena době kamenné. Době, ve které hrály velmi důležitou roli společenská agresivita a intolerance.

Problematika agrese zaujímá velice široké rozpětí. Definice se jednoznačně neshodují na významu tohoto termínu. Janata (1999) říká, že agrese má ambivalentní význam a jde vykládat dvěma způsoby. Jedná se buď o násilné chování, anebo o způsob prosazování vlastních přání. Tuto krátkou větu považujeme za zcela zásadní pro pochopení agresivity.

Náš život je založený na prosazování vlastních přání, a jedinec, který není schopen se prosadit, zaniká v konkurenčním boji a jeho schopnost fitness neboli schopnost přežít se snižuje. Život nelze od agrese oddělit, tu totiž vkládáme do prosazování našich potřeb.

Janata (1999) dále prohlašuje, že přílišná míra agrese nás může odsunout na okraj úspěšné části populace stejně jistě jako její silný nedostatek. Neboť příliš agresivní jedinci se stávají pro společnost nebezpeční, proto vytvořila nástroje, jak se proti nim bránit.

Dnešní společnosti se snaží ve svých jedincích podporovat správné typy agrese a naopak tlumit špatně zaměřenou nebo přílišnou agresivitu.

K typickým způsobům, jak podporovat agresi řadíme podporu volného trhu, kde spolu všichni účastníci soupeří o své místo a snaží se získat co největší podíl na trhu, ze kterého plyne největší zisk, tedy největší profit.

K Jednomu z klasických způsobů, jak tlumit míru agrese a jak ji správně nasměrovat, patří zavedení společné ideologie. Lidé pod vlivem ideologie se jeví jako méně agresivní vůči ostatním vyznavačům stejné ideologie, neboť mají společný pojící prvek. Větší míru agresivity naopak projevují vůči jedincům, kteří nepatří k její součásti nebo ideologii dokonce popírají.

3.2. Tolerance a intolerance

Měli bychom si uvědomit, že náš mozek pracuje na principu intolerance. Podvědomí identifikuje nepříjemnou skutečnost a předá tuto informaci. Vědomí na základě zkušenosti rozhoduje, zda budeme tuto skutečnost tolerovat či ne.

Toleranci tedy můžeme vnímat jako odchylku od normy. Už slovo tolerovat znamená snášet něco nestandardního, co nám je nepříjemné, co nám vadí. Toleranci lze definovat jako stav, kdy vědomě snášíme nepříjemnou situaci. Budeme-li tedy mluvit o toleranci k menšinám, mluvíme o tom, že je nám nepříjemné s nimi žít, ale že to strpíme, protože nám to přináší nějaký užitek.

Dle Janaty (1999) se ještě v 16. století tolerance považovala za ctnost slabých. Historický vývoj Evropy nás ale přesvědčil, že tolerance představuje mimo jiné velmi účinný ekonomický nástroj. Více tolerantní společnosti platily také za více ekonomicky silné v porovnání s méně tolerantními společnostmi za jinak stejných podmínek. Ve středověku se jednalo především o náboženskou toleranci a svobodu vyznání. Společnosti brzy poznaly, že náboženská svoboda je pro ně výhodnější než uzavřená společnost odmítající členy jiného vyznání, potažmo nových a modernější náboženských výkladů. Dnes již ve většině evropských států nepřípadá v úvahu netolerantní chování z náboženských důvodů. Snad poslední dozvuky jsme mohli spatřovat v obrazu napjaté situace v Severním Irsku. I tam se však v roce 2007 podařila vytvořit společná vláda protestantů a katolíků.

Intoleranci pokládáme za standardní chování. Pokud nám něco vadí, hledáme nejrůznější způsoby, jak napravit nepříjemnou situaci. Většinou vede k agresi.

3.3. Rasismus

Šišková (1998) uvádí, že mluvíme-li o rasismu, mluvíme především o politické aktivitě rasistických skupin, hnutí a o ideologii, která se snaží o vznik řádu zakládajícího se na nerovnosti postavení jednotlivých ras a nadřazenosti jedné z nich. V polovině 19. století se zejména prostřednictvím děl Roberta Knoxe nebo Arthura de Gobineaua stal rasismus součástí západní politické kultury.

Některé další teorie vyzdvihují vždy jednu rasu. Jako příklad může posloužit například Teorie R. Kiplinga (vycházející z Darwinovy teorie) přirozeného výběru, která pojednává o břemeni bílého muže.

Vzhledem ke geopolitické situaci 19. stol byla většina světa ovládána Evropany prostřednictvím jejich kolonií. Kipling tedy dospěl k závěru, že přirozeným výběrem se stala dominantní bílá rasa, vytvořila si tak k ostatním rasám vztah otcovské

nadřazenosti a zodpovídá za ně. Běloši musí pečovat o rozvoj svých svěřenců a ti jim jsou za to povinováni láskou a věností.

Nejextrémněji se rasismus projevil během druhé světové války v politice národních socialistů v Německu.

Rasismem se také nazývá netolerantní postoj jednotlivců vůči jiným národnostem. Tento rasismus nemá s politickým aktivismem nic společného a vychází především ze xenofobních obav. Zatímco politický neboli tvrdý rasismus byl vlivem celosvětového hnutí za lidská práva potlačen, tento, mezi běžnými lidmi rozšířený takzvaný měkký rasismus, se vlivem globálního kolapsu ekonomického systému a snižující se hospodářské prosperity stává stále závažnějším problémem.

3.4. Předsudek a stereotyp

Předsudky můžeme rozdělit na explicitní a implicitní předsudky. Uvědomělé předsudky bývají označovány jako **explicitní** předsudky, neuvědomělé jako **implicitní**. Šišková (1998) uvádí, že výzkumy v USA a v některých evropských státech ukazují, že explicitní předsudky vůči příslušníkům minorit jsou vlivem působení aktivit za lidská práva oslabovány, ale méně kontrolovatelné a automatické komponenty předsudků mají u příslušníků majority stále velmi silný a rozšířený vliv.

Stereotypy řadíme k důležité součásti naší psychiky, protože díky nim se dokážeme orientovat v rozmanité společnosti a světě vůbec. Dokážeme identifikovat nebezpečné jedince a ty, od kterých můžeme očekávat přátelské chování, a to i bez předchozí zkušenosti s konkrétními lidmi. Dokážeme vybrat správné vzorce chování pro komunikaci v té které společnosti.

Dokonce dokážeme dopředu odhadnout chování jedinců, ke kterým máme vytvořen stereotyp. Např.: Jde-li k nám bezdomovec, tušíme, že bude chtít asi pár drobných.

Víme, jakým způsobem bychom se měli chovat k ženě, ale kdybychom se stejným způsobem chovali k muži, naše chování by se neseťkalo s dostatečným a správným pochopením a možná by působilo urážlivě. Z tohoto důvodu pokládáme za nesmírně důležité vytvořit si správné stereotypy, abychom okolní svět vnímali co nejrealističtěji.

4. Empirická část

4.1. Cíl výzkumu

Je obecně známým faktem, že romská menšina se pohybuje na okraji české společnosti a zdá se, že zatím selhává většina snah začlenit ji do společnosti. Důsledkem tohoto sociálního vyloučení jsou spirální tlaky, které tyto Romy dále oddalují od možností stát se rovnocenným partnerem většinové společnosti.

Exkluze (vyloučení) romské menšiny přímo souvisí s negativními vlivy, které v různých formách doprovázejí každou společnost v podobných podmínkách. Nejdůležitější faktor představuje ekonomické vyloučení, které zabraňuje členům menšiny obstarávat základní životní potřeby stejně snadno jako členům většinové společnosti. Šimíková (2004) se domnívá, že nejvíce je tento faktor patrný na vyloučení Romů z trhu práce. K dalším faktorům řadíme omezený přístup k adekvátnímu bydlení, vzdělání a zdravotní péči.

Výzkum se vzhledem ke svým omezeným možnostem nezabývá příčinami romského vyloučení ze společnosti, ale pouze způsobem, jakým většinová společnost vnímá romskou menšinu, která se nachází v těchto nelehkých podmínkách.

Hlavní cíle výzkumu:

- identifikovat, zda jsou Romové vnímání negativně či pozitivně;
- identifikovat významné faktory ovlivňující toto vnímání;
- zjistit závislost názoru na věku, vzdělání nebo pohlaví;
- identifikovat hlavní zdroje, kde bere většinová populace o Romech informace.

4.2. Použité metody

Hlavní pilíř výzkumu představuje sonda veřejného mínění ve formě anonymního dotazníku s 15 otázkami, z nichž 12 se vztahuje k tématu, 3 jsou zaměřené na sběr dat o účastnících průzkumu pro identifikaci statistického souboru.

Sedm otázek je založeno na Bogarodvě škále sociální vzdálenosti. Jedná se o otázky viz tabulka: 8, 9, 10, 12, 13, 16 a 18. Zbytek otázek patří spíše k informativnímu charakteru a kladou si za cíl nejen měření postoje, ale především hledají způsoby, jak tyto postoje vytvářet. Při měření postojů byla využita Likertova škála pěti úrovní odpovědi.

Dotazník není zaměřen na konkrétní část většinové populace a dává si za cíl obsáhnout co nejširší spektrum respondentů.

Dotazník byl mezi respondenty distribuován jak v papírové, tak elektronické formě.

4.3. Vyhodnocení výsledků

Celkem se dotazníku účastnilo 220 respondentů. Vzhledem k tématu problematiky a postavení romské menšiny v České republice mohlo dojít k lehkému zkreslení výsledků, neboť respondenti mnohdy předjímalí, že se od nich očekávají negativní názory. Usuzujeme tak z většiny reakcí při oslovení a požádání o vyplnění dotazníku.

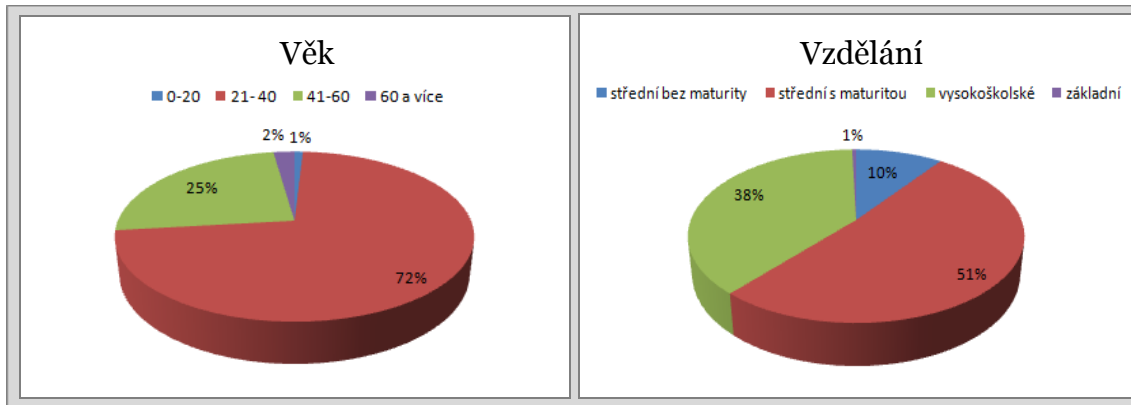
Testovaný vzorek měl následující rozložení:

Tabulka 4 – Rozdělení dle věku

0 - 20	2
21 - 40	159
41 - 60	54
60 a více	5

Tabulka 5 – Rozdělení dle vzdělání

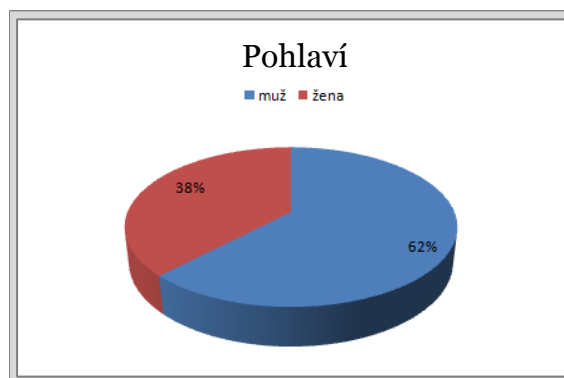
Střední bez maturity	22
Střední s maturitou	113
Vysokoškolské	84
Základní	1

Obrázek 2 – Procentuální rozdělení vzorku dle věku a vzdělání

Tabulka 6 – Rozdělení dle pohlaví

Muž	137
Žena	83

Obrázek 3 – Procentuální rozdělení vzorku dle pohlaví

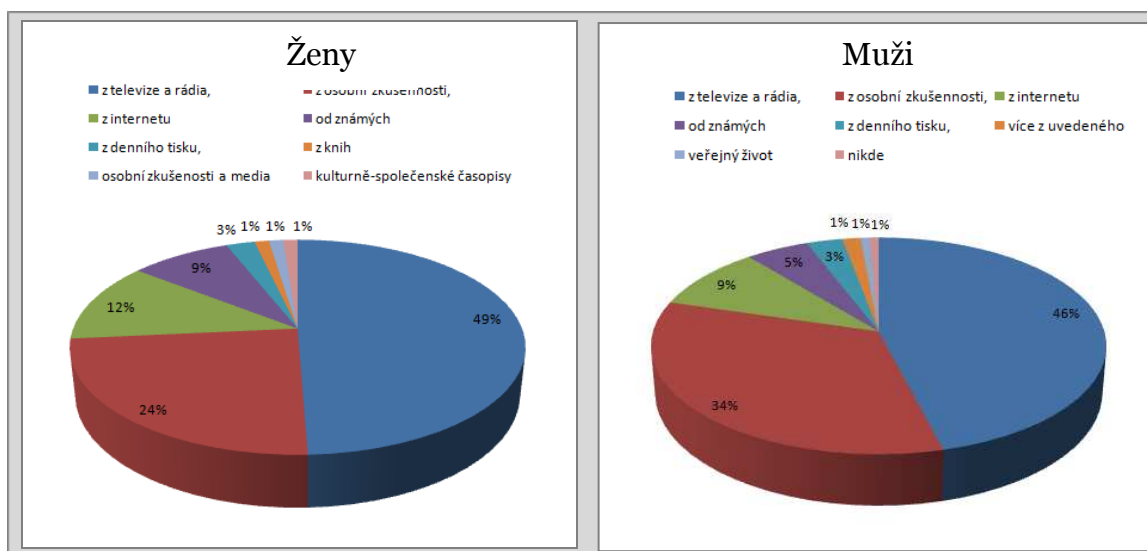
V souvislosti s dotazníkem se nám bohužel nepodařilo oslovit a následně do něj zařadit mladší a starší část populace. Též jsou v něm méně zastoupeni lidé s nižším vzděláním a dominují respondenti mezi 20 a 60 lety (72 %) s maturitním nebo vysokoškolským vzděláním (89 %). Zastoupení mužů v dotazníku převyšuje o 24 % zastoupení žen. Poměr zastoupení obou pohlaví lze však pokládat za víceméně vyrovnaný.

4.4. Výsledek dotazníkového šetření

4.4.1. Analýza informačních zdrojů

Tabulka 7 - Z jakého zdroje získáváte nejvíce informací o Romech?

Odpovědi	Ženy	Muži	Celkový součet	Celkem (%)
Z televize a rádia,	41	63	104	47 %
Z osobní zkušenosti,	20	46	66	30 %
Z internetu	10	13	23	10 %
Od známých	7	7	14	6 %
Z denního tisku,	2	4	6	3 %
Více z uvedeného		2	2	1 %
Nikde		1	1	0 %
Veřejný život		1	1	0 %
Kulturně-společenské časopisy	1		1	0 %
Osobní zkušenosti a média	1		1	0 %
Z knih	1		1	0 %

Obrázek 4 - Z jakého zdroje získáváte nejvíce informací o Romech? (Odpovědi dle pohlaví).

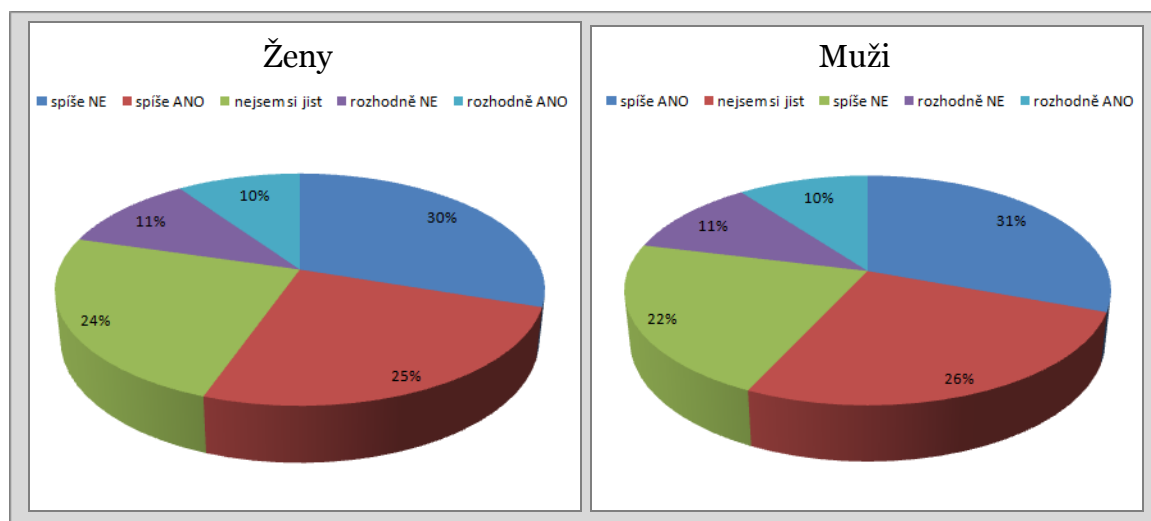
Z odpovědí vyplývá, že více než polovina respondentů ještě nezískala osobní zkušenost s Romy. Pouze 30 % respondentů si vytváří názor na základě osobní zkušenosti, zbytek respondentů vychází pouze ze zprostředkovaných informací. Lze se domnívat, že stereotypy vytvořené u respondentů za pomoci zprostředkovaného pohledu podléhají vyššímu vlivu medií, než u respondentů, kteří čerpají z vlastní zkušenosti. Právě média (televize, rádio, noviny) a internet, které tvoří dohromady 57 %, patří společně k nejvýznamnějším zdrojům.

Mezi respondenty jsme nezaznamenali vyšší rozdíly dle pohlaví. Jak muži, tak ženy získávají informace z podobných zdrojů.

4.4.2. Zájem o romskou problematiku

Tabulka 8 - Zajímá vás romská problematika?

Odpovědi	Ženy	Muži	Celkový součet	Celkem (%)
Spíše ANO	21	42	63	29 %
Nejsem si jist	20	36	56	25 %
Spíše NE	25	30	55	25 %
Rozhodně NE	9	15	24	11 %
Rozhodně ANO	8	14	22	10 %

Obrázek 5 - Zajímá vás romská problematika? (Odpovědi dle pohlaví).

39 % respondentů zajímá romská problematika, 36 % respondentů tuto problematiku považuje za lhostejnou a 25 % si není svým postojem jisto. Cca třetina populace se zajímá o romskou problematiku. Vzhledem k problematické zkušenosti s menšinami, kdy nezájem zapříčinil řadu problémů i na mezinárodní scéně, se jedná o velmi zneklidňující výsledek.

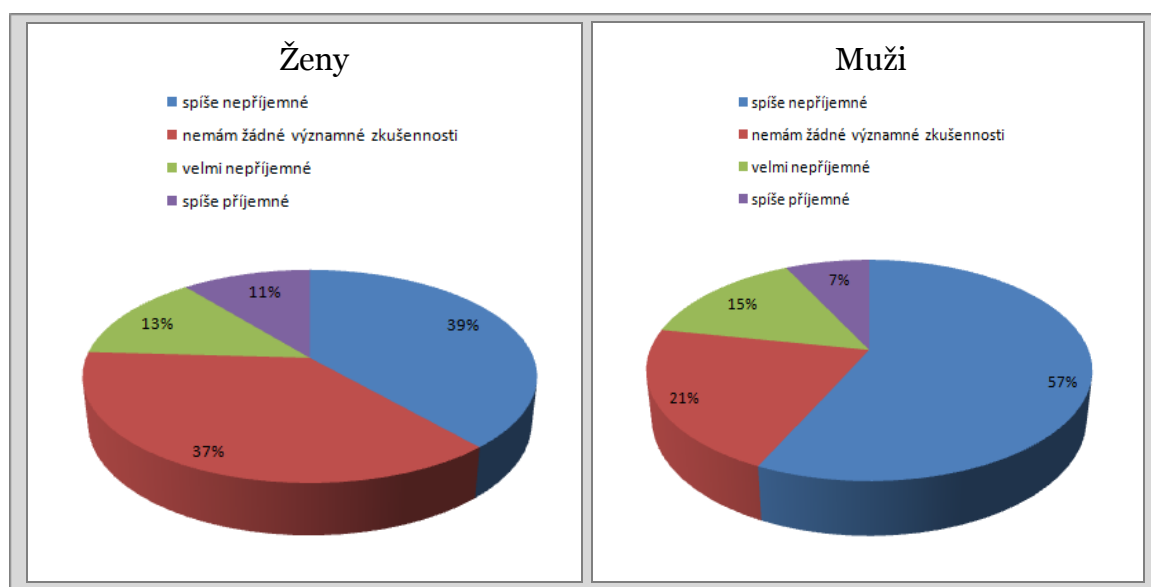
V tomto případě vidíme výrazný rozdíl mezi muži a ženami. Nejčastější odpověď mužů zněla: „Spíše ano“, na kterou odpovědělo 31 % z nich, naproti tomu 30 % žen odpovědělo: „Spíše ne“, což je též jejich nejčastější odpověď.

Muži se jednoznačně více zajímají o romskou problematiku než ženy.

4.4.3. Osobní zkušenost s romskou menšinou

Tabulka 9 - Jaké máte osobní zkušenosti s příslušníky romské menšiny?

Odpovědi	Ženy	Muži	Celkový součet	Celkem (%)
Spíše nepříjemné	32	78	110	50 %
Nemám žádné významné zkušenosti	31	29	60	27 %
Velmi nepříjemné	11	20	31	14 %
Spíše příjemné	9	10	19	9 %

Obrázek 6 - Jaké máte osobní zkušenosti s příslušníky romské menšiny? (Odpovědi dle pohlaví).

64 % respondentů prodělalo s romským spoluobčanem nepříjemný osobní zážitek. Jde o významnou informaci, protože nepříjemné zážitky s jinými skupinami identifikujeme podvědomě s každým členem této skupiny. Tento princip neaplikujeme na členy vlastní skupiny, ale pouze na členy jiných skupin, abychom si vytvořili stereotyp, na základě kterého k členům odlišných skupin přistupujeme. Na základě takovýchto stereotypů vybíráme vhodný vzorec chování. Lze tedy očekávat, že 64 % lidí ze vzorku vystupuje při jednání s Romy velmi obezřetně, nebo dokonce agresivně.

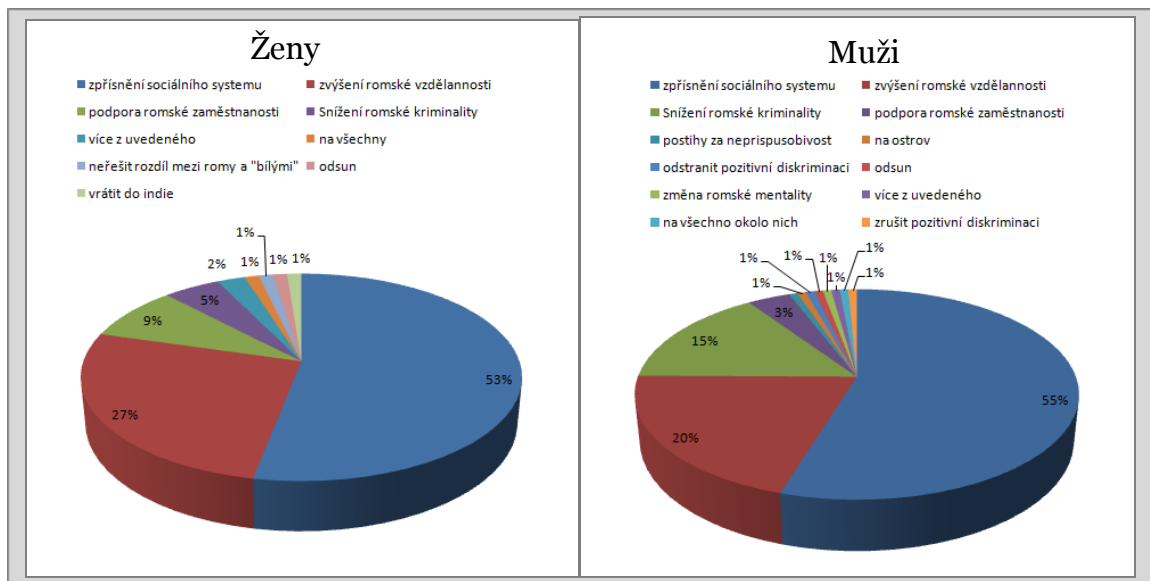
Zde můžeme spatřit také nezanedbatelný rozdíl mezi pohlavími. Zdá se, že muži mají více negativních zkušeností než ženy. Přesto i u žen zaznívá negativní odpověď nejčastěji.

Lze předpokládat, že muži patří k více agresivnějšímu pohlaví, proto zažívají více konfliktů s Romy.

4.4.4. Vládní opatření dle požadavků většiny

Tabulka 10 - Na co by se podle vašeho názoru měla vláda nejvíce soustředit při tvorbě integračního programu?

Odpovědi	ženy	muži	Celkový součet	Celkem (%)
Zpřísnění sociálního systému	44	75	119	54 %
Zvýšení romské vzdělanosti	22	28	50	23 %
Snížení romské kriminality	4	21	25	11 %
Podpora romské zaměstnanosti	7	5	12	5 %
Více z uvedeného	2	1	3	1 %
Odsun	1	1	2	1 %
Změna romské mentality		1	1	0 %
Vrátit do Indie	1		1	0 %
Odstranit pozitivní diskriminaci		1	1	0 %
Zrušit pozitivní diskriminaci		1	1	0 %
Na všechny	1		1	0 %
Neřešit rozdíl mezi Romy a "bílémi"	1		1	0 %
Postihy za nepřizpůsobivost		1	1	0 %
Na všechno okolo nich		1	1	0 %
Na ostrov		1	1	0 %

Obrázek 7 - Na co by se podle vašeho názoru měla vláda nejvíce soustředit při tvorbě integračního programu? (Odpovědi dle pohlaví).

Výsledky ukazují, že 54 % respondentů vidí nejlepší řešení romské problematiky ve zpřísnění sociálního systému. 23 % by rádo zvýšilo vzdělanost a 11 % snížilo kriminalitu.

Výsledky neodkazují pouze na vytvořený stereotyp Rom = parazit sociálního systému, ale též „tlačí“ představitele veřejného sektoru k opatření, která se nedotknou pouze Romů. Zpřísnění sociálního systému by se dotklo všech a lze říci, že na většinovou společnost by mělo daleko výraznější vliv.

Výsledek naznačuje, že Romové jsou vnímáni jako skupina zneužívající sociální dávky.

Celkem 65 % respondentů se přiklání k represivnímu způsobu řešení problematiky, tedy způsobu, který odstraňuje důsledky dopadající na většinovou společnost.

Pouze 32 % respondentů chce řešit problematiku odstraněním příčin.

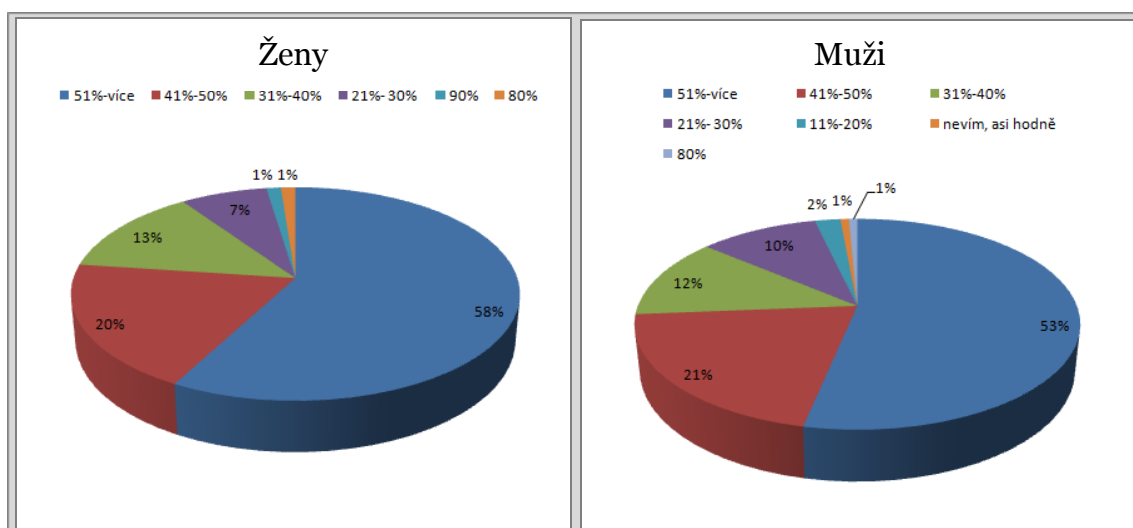
Z odpovědí také vyplývá, že respondenti nejsilněji vnímají sociálně-ekonomickou stránku problematiky.

Mezi muži a ženami jsme v této otázce nezaznamenali významné rozdíly.

4.4.5. Míra nezaměstnanosti Romů

Tabulka 11 - Jaká je dle vašeho názoru celková míra nezaměstnanosti Romů v ČR?

Odpovědi	ženy	muži	Celkový součet	Celkem (%)
51%-více	48	73	121	55 %
41%-50%	16	28	44	20 %
31%-40%	11	17	28	13 %
21%-30%	6	14	20	9 %
11%-20%		3	3	1 %
80%	1	1	2	1 %
90%	1		1	0 %
nevím, asi hodně		1	1	0 %

Obrázek 8 - Jaká je dle vašeho názoru celková míra nezaměstnanosti Romů v ČR? (Odpovědi dle pohlaví).

Panuje názor, že participace romských komunit na trhu práce je příliš nízká zejména z důvodů osobních a kulturních charakteristik. Přitom jako hlavní faktor sociálního vyloučení se považuje právě nízká participace či neparticipace na trhu práce.

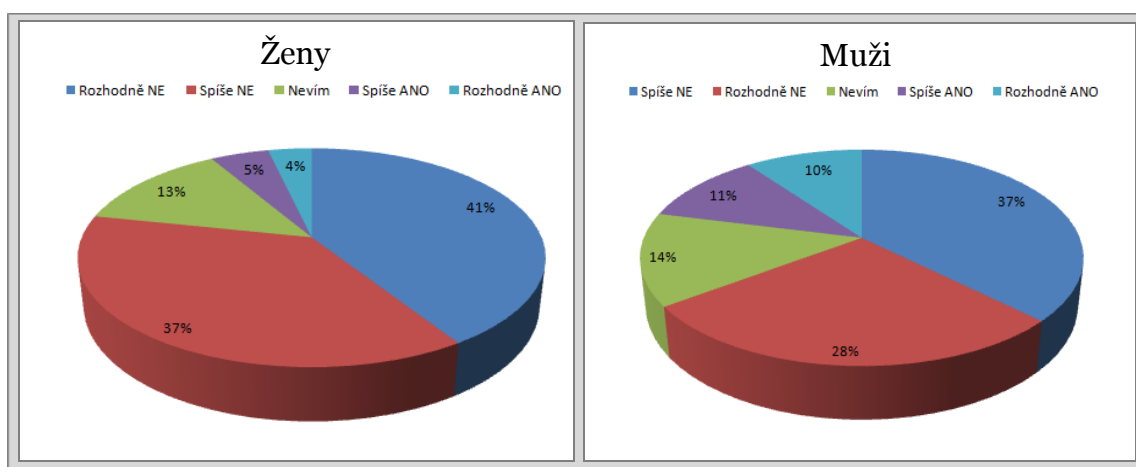
Statistické údaje úřadů práce nezachycují etnickou příslušnost, proto vidíme údaje zkresleně. Dle výzkumu Bartákové (op. cit. 2004) činí nezaměstnanost Romů v aktivním věku 61 %. Tyto údaje uvádíme ze 3. čtvrtletí roku 2003, kdy činila celková nezaměstnanost v ČR 9,3 %.

55 % respondentů správně odhadlo nezaměstnanost více než 51 %. Odpovědi mužů a žen jsou téměř totožné.

4.4.6. Vytváření ghatt a segregovaných společenstev

Tabulka 12 - Považujete soustředění romských rodin do jednoho místa za přínos k řešení romské integrace do společnosti?

Odpovědi	Ženy	Muži	Celkový součet	Celkem (%)
Spíše NE	31	51	82	37 %
Rozhodně NE	34	38	72	33 %
Nevím	11	19	30	14 %
Spíše ANO	4	15	19	9 %
Rozhodně ANO	3	14	17	8 %

Obrázek 9 - Považujete soustředění romských rodin do jednoho místa za přínos k řešení romské integrace do společnosti? (Odpovědi dle pohlaví).

70 % respondentů se domnívá, že soustředění Romů do jednoho místa nepřispívá k řešení romské problematiky.

Klíčová (op. cit. 2004) se domnívá, že sociálně vyloučené lokality se mohou stát živnou půdou pro vznik patologických způsobů chování.

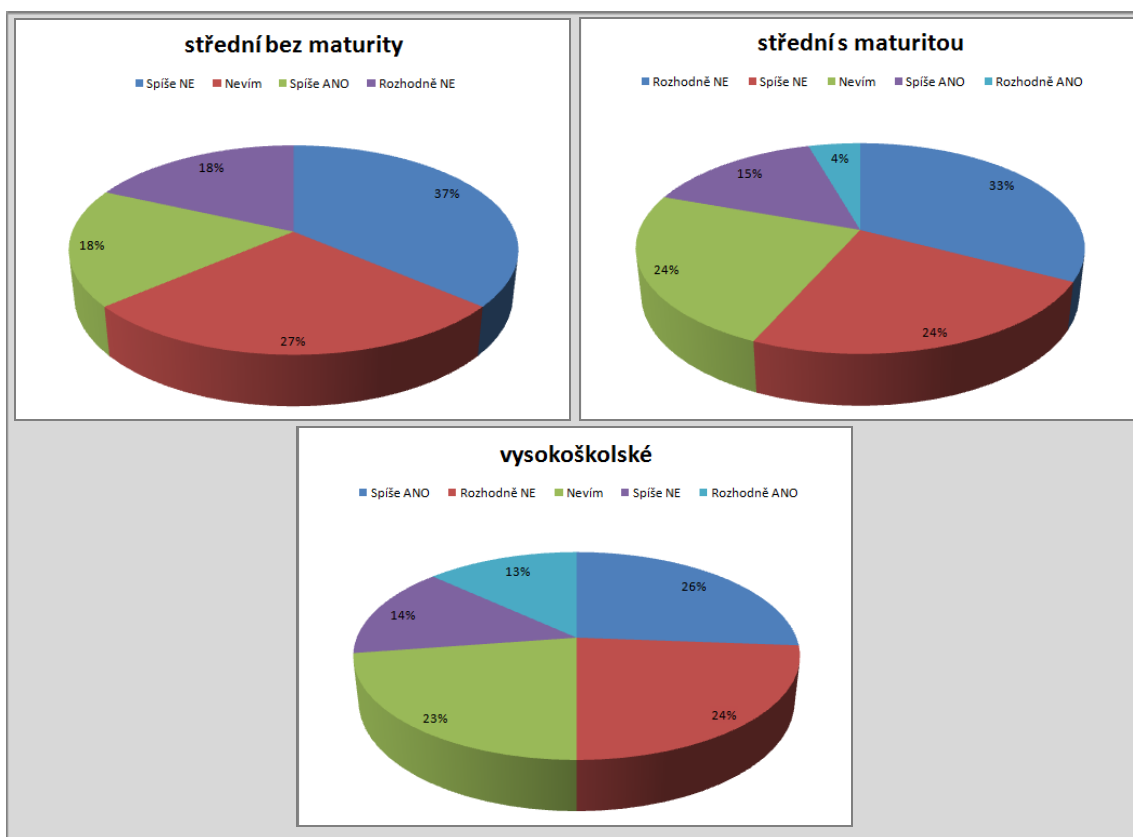
Po roce 1989 došlo vlivem transformace ekonomického systému a restitucí k náhlým změnám, ve kterých se Romové orientovali hůře, této problematice jsme se věnovali v kapitole o bydlení. Mnoho Romů řešilo tíživou situaci právě stěhováním do lokalit s nimi spřízněnými, tedy do lokalit, kde žili lidé s obdobnými problémy. Tyto lokality se vyznačují nízkou kvalitou bydlení, nejistotou a špatně fungující infrastrukturou. Jedná se převážně o segregované lokality, které již z principu nemohou přispívat k integraci do většinové společnosti.

Mezi odpověďmi mužů a žen jsme neshledali zásadní rozdíl. Ženy v této otázce působí ale více rozhodně a volí častěji odpověď: „Rozhodně NE“ (41 %) na rozdíl od mužů, kteří odpovídali: „Spíše ne“ (37 %).

4.4.7. Romové ve veřejném životě

Tabulka 13 - Uvítal/a byste vyšší počet Romů ve veřejném životě?

Odpovědi	Střední bez maturity	Střední s maturitou	Vysokoškolské	Základní	Celkový součet	Celkem (%)
Rozhodně NE	4	37	20		61	28 %
Nevím	6	27	19		52	24 %
Spíše NE	8	27	12	1	48	22 %
Spíše ANO	4	17	22		43	20 %
Rozhodně ANO		5	11		16	7 %

Obrázek 10 - Uvítal/a byste vyšší počet Romů ve veřejném životě? (Odpovědi dle pohlaví).

Přestože si lidé stěžují, že Romové se nechtějí nechat integrovat, 50 % z nich si jejich integraci přímo nepřeje. Pouze 27 % souhlasí se začleněním Romů do veřejného života, což lze označit za důsledek jejich integrace.

Muži a ženy sdíleli na problematiku opět stejný názor, ale názory podle vzdělanosti se výrazně lišily, a proto jsme provedli výběr pro porovnání.

Vysokoškoláci měli na rozdíl od ostatních výrazně kladnější přístup k Romům ve veřejném životě, až 26 % odpovědí znělo: „Spíše ANO“, což představovalo jejich

nejčastější odpověď. Celkově ale působili velmi rozpolceně, neboť kladných odpovědí jsme zaznamenali celkem 39 % a záporných 38 %.

V případě středoškoláků bez maturity převládala odpověď: „Spíše Ne“ 37 %, poté odpověď: „Nevím“ (27 %) a nakonec odpověď: „Spíše ANO“ (16 %).

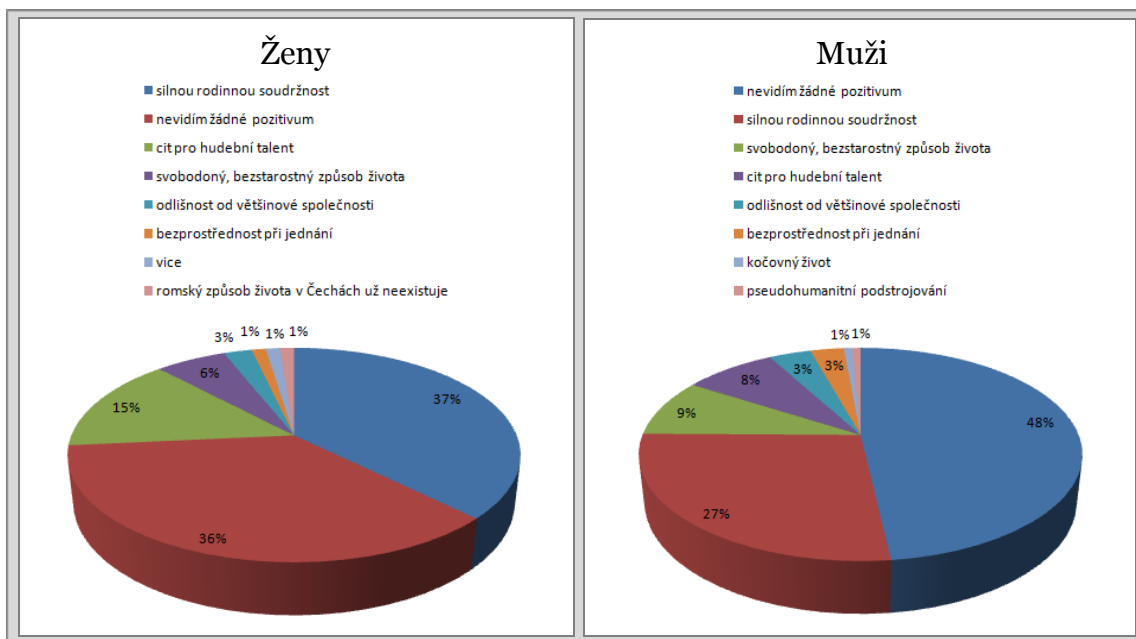
Nejvíce „jasno“ měli středoškoláci s maturitou, kde hlas proti zastávala nadpoloviční většina 57 %.

Zdá se, že vysokoškoláci si více uvědomují důsledky integrace, nebo mají méně předsudků.

4.4.8. Pozitiva romského způsobu života

Tabulka 14 - Co pokládáte za největší pozitivum romského způsobu života?

Odpovědi	Ženy	Muži	Celkový součet	Celkem (%)
Nevidím žádné pozitivum	30	66	96	44 %
Sílnou rodinnou soudržnost	31	37	68	31 %
Cit pro hudební talent	12	11	23	10 %
Svobodný, bezstarostný způsob života	5	12	17	8 %
Odlišnost od většinové společnosti	2	5	7	3 %
Bezprostřednost při jednání	1	4	5	2 %
Kočovní život		1	1	0 %
Pseudohumanitní podstrojování		1	1	0 %
Více z uvedeného	1		1	0 %
Romský způsob života v Čechách už neexistuje	1		1	0 %

Obrázek 11 - Co pokládáte za největší pozitivum romského způsobu života? (Odpovědi dle pohlaví).

Za smutnou zprávu pokládáme skutečnost, že 44 % respondentů nespatřuje na romském způsobu života žádné pozitivní stránky. 31 % vnímá jako silnou stránku romské kultury pevnou rodinnou soudržnost a 10 % hudební talent.

Romský způsob života jsme v otázce nijak nspecifikovali, proto záleželo na každém respondentovi, co si pod tím představí. Na odpovědích je vidět, že romský způsob života je většinovou společností vnímán silně negativně.

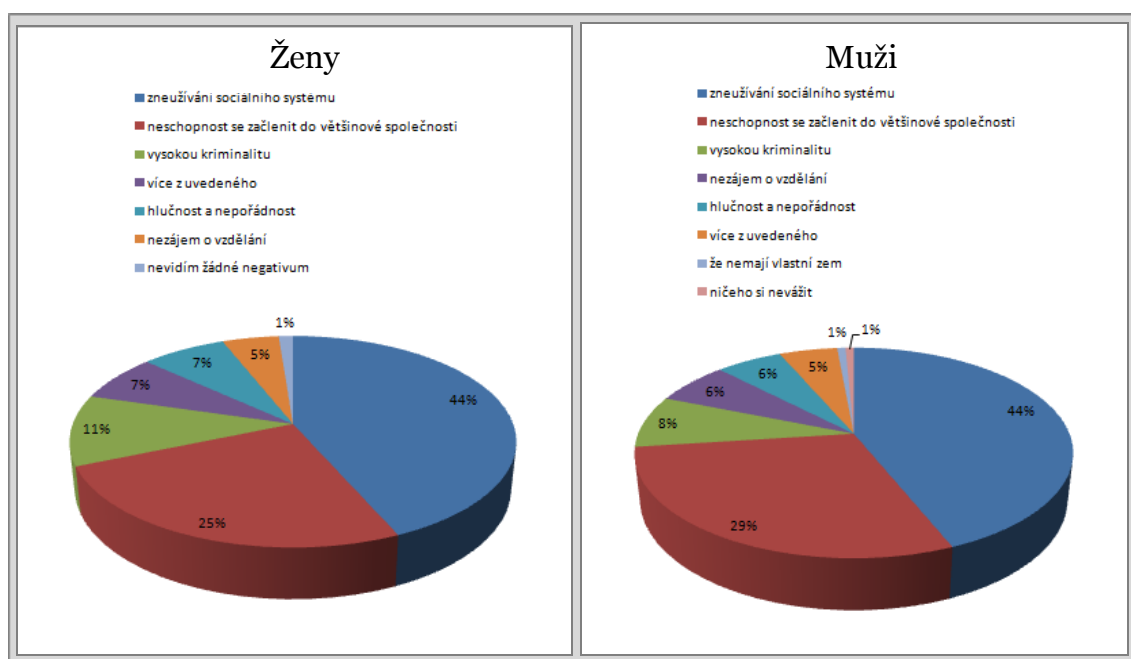
Na druhou stranu rodinná soudržnost jako silná stránka koresponduje i s nálezy všech odborných textů. Romská kultura staví na silných rodinných vztazích.

Opět zde existují rozdíly mezi muži a ženami. Ženy jako největší klad vidí právě rodinnou soudržnost, zatímco muži nejčastěji žádné pozitivum nezaznamenávají.

4.4.9. Negativa romského způsobu života

Tabulka 15 - Co pokládáte za největší negativum romské kultury?

Odpovědi	Ženy	Muži	Celkový součet	Celkem (%)
Zneužívání sociálního systému	36	60	96	44 %
Neschopnost se začlenit do většinové společnosti	21	40	61	28 %
Vysoká kriminalita	9	11	20	9 %
Hlučnost a nepořádnost	6	8	14	6 %
Více z uvedeného	6	7	13	6 %
Nezájem o vzdělání	4	9	13	6 %
Že nemají vlastní zem		1	1	0 %
Ničeho si neváží		1	1	0 %
Nevidím žádné negativum	1		1	0 %

Obrázek 12 - Co pokládáte za největší negativum romské kultury? (Odpovědi dle pohlaví).

Nejvíce respondentům vadí zneužívání sociálního systému - 44 %. Neschopnost začlenit se dostalo na druhé místo - s 28 % a vysoká kriminalita na třetí místo - s 9 %.

Na základě odpovědí můžeme usoudit na důraz, jaký respondenti kladou na ekonomickou stránku problematiky. Respondenti častěji poukazují na ekonomické

dopady sociální vyloučenosti Romů než na samotnou etnickou vyloučenost. Odpovědi však naznačují, že obě stránky problematiky jsou pro ně důležité.

Respondenti reagují v dotazníku citlivě na ekonomické dopady současné situace romské menšiny a v této otázce se tyto aspekty propojily etnicky.

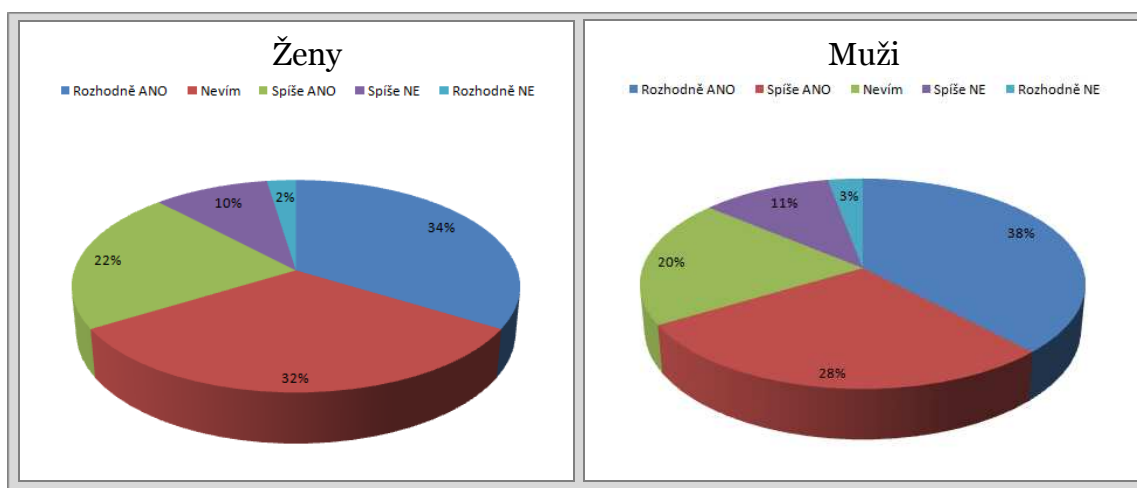
Dle Moravce (op. cit. 2006) takovéto propojení značně komplikuje vnímání romské společnosti a způsobuje neochotu většinové společnosti pomoci Romům v tíživé situaci, protože „už jsme přece pro ně udělali dost.“

Názory mužů i žen jsou v tomto případě téměř totožné.

4.4.10. Celková oblíbenost romské menšiny

Tabulka 16 - Vadilo by vám, kdyby se vaše dítě vdalo/ oženilo za Roma?

Odpovědi	Ženy	Muži	Celkový součet	Celkem (%)
Rozhodně ANO	28	52	80	36 %
Spíše ANO	18	39	57	26 %
Nevím	27	27	54	25 %
Spíše NE	8	15	23	10 %
Rozhodně NE	2	4	6	3 %

Obrázek 13 - Vadilo by vám, kdyby se vaše dítě vdalo/ oženilo za Roma? (Odpovědi dle pohlaví).

62 % respondentů by považovalo za problém, kdyby si jejich potomek vybral za životního partnera Roma. 25 % respondentů neví, zda by jim to vadilo a 13 % by s touto skutečností nemělo problém.

Tato otázka zkoumá, jakému procentu populace vadí Romové. Je vidět, že Romové vadí 62 % zkoumaného vzorku. Jeví se to jako vysoké číslo, ale v porovnání

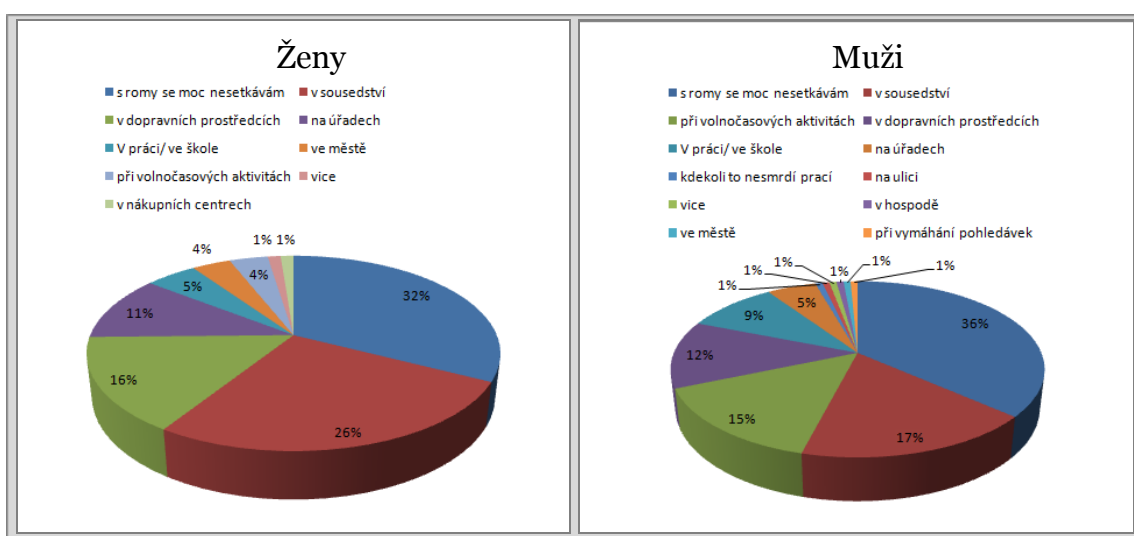
s rokem 1991, kdy dle Baranyho (2001) negativně vnímalo Romy 91 % lidí zaznamenáváme výrazně nižší hodnotu a v oblasti vnímání Romů můžeme vidět posun a pozitivní trend.

Ženy jsou v tomto případě opět méně razantní než muži. 56 % z nich by to vadilo a 32 % neví. Muži zaujímají přímočařejší stanovisko, protože 66 % by to vadilo a pouze 20 % neví.

4.4.11. Oblasti, kde se setkávají romské menšiny s většinovou společností

Tabulka 17 - Kde se nejčastěji osobně setkáváte s Romy?

Odpovědi	Ženy	Muži	Celkový součet	Celkem (%)
S Romy se moc neseťkávám	27	50	77	35 %
V sousedství	22	24	46	21 %
V dopravních prostředcích	13	17	30	14 %
Při volnočasových aktivitách	3	20	23	10 %
V práci/ ve škole	4	13	17	8 %
Na úřadech	9	7	16	7 %
Ve městě	3	1	4	2 %
Více z uvedeného	1	1	2	1 %
Kdekoli to nesmrdí prací		1	1	0 %
Při vymáhání pohledávek		1	1	0 %
Na ulici		1	1	0 %
V hospodě		1	1	0 %
V nákupních centrech	1		1	0 %

Obrázek 14 - Kde se nejčastěji osobně setkáváte s Romy? (Odpovědi dle pohlaví)

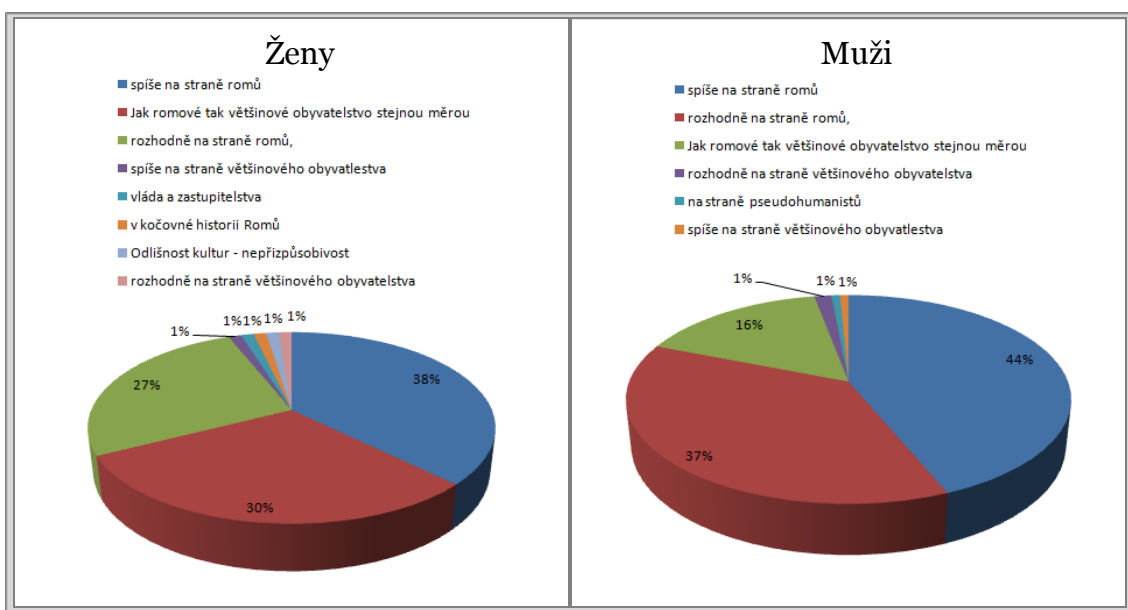
35% respondentů ze vzorku uvedlo, že s Romy se moc nesetkává. Tato nejčastější odpověď koresponduje s dalšími, ze kterých vyplývá, že o Romech dostáváme více méně zprostředkované informace. Druhá nejčastější odpověď zněla, že s Romy se setkáváme nejčastěji v sousedství (21 %). Otázka záměrně nespecifikuje co se oním sousedství míní a předpokládá se, že korespondent cítí, že Romové bydlí nebo se často vyskytují v blízkosti jeho bydliště. Zkoumaný vzorek pak dle dalších častých odpovědí získává osobní informace z dopravních prostředků (13 %) a při volnočasových aktivitách.

Muži se výrazně častěji než ženy setkávají s Romy při volnočasových aktivitách. Jinak jsme mezi ženami a muži nezaznamenali žádné další výrazné rozdíly.

4.4.12. Příčiny selhání romské integrace

Tabulka 18 - V čem spatřujete příčinu selhání romské integrace?

Odpovědi	Ženy	Muži	Celkový součet	Celkem (%)
Spíše na straně Romů	31	60	91	41 %
Rozhodně na straně Romů,	22	51	73	33 %
Jak Romové, tak většinové obyvatelstvo stejnou měrou	25	22	47	21 %
Rozhodně na straně většinového obyvatelstva	1	2	3	1 %
Spíše na straně většinového obyvatelstva	1	1	2	1 %
V kočovné historii Romů	1		1	0 %
Vláda a zastupitelstva	1		1	0 %
Odlišnost kultur - nepřizpůsobivost	1		1	0 %
Na straně pseudohumanistů		1	1	0 %

Obrázek 15 – V čem spatřujete příčinu selhání romské integrace? (Odpovědi dle pohlaví).

75 % respondentů vidí příčinu selhání na straně Romů, 21 % si myslí, že příčina tkví na obou stranách a pouze 2 % příčinu přikládá na vrub většinovému obyvatelstvu. Výsledky odpovědí tedy naznačují domněnku většiny obyvatel, která spočívá v neochotě Romů integrovat se.

V žádné prostudované literatuře se doslova neuvádí, že Romové se nechtějí nechat integrovat, ale z naprosté většiny textů to vyplývá. Jako jeden příklad za všechny jsme vybrali citát z knihy „Výchova k toleranci a proti rasismu“, kde Šišková (1998, str. 77) uvádí následující příklad: „Začal-li některý z jejich příslušníků pracovat takovým způsobem, který neodpovídá jejich tradicím a představám, byl okamžitě ze společnosti vyobcován.“ Společenským se v tomto citátu myslí společností olšských Romů.

Stereotyp, který z odpovědí na tuto otázku vyplývá, opět koresponduje s informacemi z literatury a s celkovou historickou situací.

Romové jako etnikum a romská kultura přežila právě díky neochotě Romů k integraci a také díky intolerantnímu chování k jedincům, kteří kulturu chtěli nějakým způsobem narušit.

Z průzkumu vyplývá, že ženy jsou k Romům opět více nakloněny a 30 % z nich spatřuje příčinu na obou stranách, 59 % z nich však na straně Romů. Muži zaujímají opět více nekompromisní stanovisko a 81 % z nich si myslí, že chyba tkví na straně Romů a pouze 15 % je ochotno akceptovat, že obě strany za to mohou stejnou měrou.

Závěr

Všechny odpovědi se zkoumaly z pohledu závislosti na pohlaví, věku nebo vzdělání a největší rozdíly byly nalezeny právě v závislosti na pohlaví, proto se ve většině případů objevilo právě toto srovnání.

Z šesti otázek, které měřily vzdálenost mezi většinovou a romskou společností a porovnávaly závislost mezi pohlavími, zaujímaly ženy ve čtyřech případech kladnější postoj než muži (tabulka č. 9, 12, 16, 18). V jedné otázce zastávali výrazně kladnější odpovědi muži (tabulka č. 8). V poslední otázce se obě pohlaví více méně shodovala (tabulka č. 10). Lze tedy říci, že ženy chovají k Romům mírně kladnější stanoviska, ale muži se o problematiku hlouběji zajímají.

V roce 1991 negativně vnímalo Romy 91 % populace a dle průzkumu zveřejněném v této práci je dnes vnímá negativně 62 %. Tento posun naznačuje, že vnímání romské menšiny se za posledních 20 let zlepšilo. Zlepšení přičítáme stoupající kvalitě života po revoluci a čím dál silnější ideologii založené na lidských právech.

Lidé Romy nejvíce vnímají prostřednictvím jejich ekonomické situace, za kterou si, dle názoru většinové společnosti, mohou sami. Negativní vnímání romské menšiny nutně vede ke snížení konkurenceschopnosti jejích členů v prostoru tržní ekonomiky a ztěžuje jim přístup ke zdrojům obživy, slušného bydlení a právních jistot běžných pro většinové obyvatelstvo.

Většinová společnost nejvíce vnímá romskou společnost zprostředkovaně, tzn. přes media a internet, čímž vzrůstá odpovědnost novinářů za reálný a nezkrácený obraz romské společnosti a její kultury. Také to umožňuje státním a nestátním organizacím ovlivňovat veřejné mínění dle jejich potřeb.

Lidé mají o Romech jisté názory a stereotypy, které jsou většinou vytvořeny na základě zprostředkovaných informací a které téměř vždy obstojí při srovnání s informacemi z literatury zabývajícími se problematikou týkající se výše romské nezaměstnanosti nebo nesprávnosti tvorby ghett. Lze tedy říci, že si lidé ze zkoumaného vzorku vytvořili o problematice Romů celkem jasný a ne příliš zkreslený obrázek.

Za povšimnutí stojí skutečnost, že přestože vysoké procento respondentů vypovědělo, že se s Romy moc neseťkává, ještě větší procento respondentů vypovědělo, že s nimi zažilo nepříjemnou zkušenost. Tato zkušenost může být důsledkem intolerantního chování Romů k lidem mimo jejich komunitu, toto chování

patří k základům jejich kultury a k důvodům její existence po celá staletí uvnitř mnohem větších a mocnějších společností. Za intolerantní chování Romů dle našeho názoru nese vinu také výrazné negativní vnímání jejich etnika většinovou společností.

Šimíková (2004) uvádí, že etnické vyloučení ještě nemusí znamenat ekonomické vyloučení. Podívejme se například na území Čech, kdy naprostá většina ekonomicky aktivní části romské populace trpí dlouhodobou nezaměstnaností. Jako dobrý příklad mohou posloužit židé, kteří se také velice obtížně integrovali a vytvářeli vlastní osady a čtvrtě ve městech, přesto si však ekonomicky vedli velice dobře. Zdroj jejich napadání spočíval přesně v opačném důvodu, než je tomu u dnešních Romů. Židé čelili útokům pro svoji neochotu se integrovat a pro svoje bohatství, zatímco u Romů stačí k důvodu na útočení proti jejich osobě neochota se integrovat a chudoba romského etnika. Obě etnika pak byla (jsou) obviňována z vykořisťování většinové společnosti.

Použité prameny a literatura

BAKALÁŘ Petr. Psychologie Romů. 1 vyd. Praha : Votobia, 2004. 179 s. ISBN 80-7220-180-8.

BARANY Zoltan. The East European gypsies : regime change, marginality, and ethnopolitics. 1 vyd. Cambridge, Mass. : Cambridge University Press, 2001. 408 s. ISBN 0-521-00910-3.

HAYESOVÁ, Nicky – Štěpaníková, Irena. Základy sociální psychologie. 2 Vyd. Praha : Portál, 2000. 165 s. ISBN 80-7178-415-X.

HEIMANN, Mary. Czechoslovakia: the state that failed. 1 vyd. New Haven: Yale University Press, 2009. 406 s. ISBN 978-0-300-14147-4.

HIRT, Tomáš. JAKOUBEK, Marek. Romové v osidlech sociálního vyloučení: sborník. 1 vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 414 s. ISBN 80-86898-76-8.

JANATA, Jaromír. Agrese tolerance a intolerance. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. 220 s. ISBN 80-7169-889-X.

KREBS, Vojtěch. Sociální politika. 3. vyd. Praha: ASPI, 2005. 502 s. 80-7357-050-5.

ŠÍMÍKOVÁ, Ivana. VAŠEČKA, Imrich. Mechanismy sociálního vyčleňování romských komunit na lokální úrovni a nástroje integrace: sborník. 1 vyd. Brno: Barrister & Principal, 2004. 211 s. ISBN 80-7364-009-0.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník. 1 vyd. Praha: Portál, 1998. 203 s. ISBN 80-7178-285-8.

Internetové zdroje

Britské listy. O českém nacionalismu. [online]. [cit. 2011-5-5]. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/art/49566.html>.

Vláda České republiky. Vláda České republiky z podnětu ministra pro lidská práva Michaela Kocába vyslovila politování nad sterilizacemi žen provedenými v rozporu s právem. [online]. [cit. 2011-5-5]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vlada-ceske-republiky-zpodnetu-ministra-pro-lidska-prava-michaela-kocaba-vyslovila-politovani-nad-sterilizacemi-zenprovedenymi-v-rozporu-s-pravem--65953/>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Kalkulačka pro výpočet životního minima. [online]. [cit. 2011-5-5]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/875>.

ČSÚ. Základní charakteristiky národnostního složení obyvatel České republiky v roce 2001 a jejich změny za posledních 10 let. [online]. [cit. 2011-5-5]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/57004FD457/\\$File/Kapitola2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/57004FD457/$File/Kapitola2.pdf).

Seznam tabulek

Tabulka 1: Národnosti v ČSR v roce 1918.....	11
Tabulka 2: Pozitivní a negativní vlastnosti Romů	15
Tabulka 3 - východoevropané s negativním náhledem na Romy v roce 1991	16
Tabulka 4 - Rozdělení dle věku	27
Tabulka 5 - Rozdělení dle vzdělání.....	27
Tabulka 6 - Rozdělení dle pohlaví	27
Tabulka 7 - Z jakého zdroje získáváte nejvíce informací o Romech?.....	28
Tabulka 8 - Zajímá vás romská problematika?	29
Tabulka 9 - Jaké máte osobní zkušenosti s příslušníky romské menšiny?	30
Tabulka 10 - Na co by se podle vašeho názoru měla vláda nejvíce soustředit při tvorbě integračního programu?	31
Tabulka 11 - Jaká je dle vašeho názoru celková míra nezaměstnanosti Romů v ČR?..	33
Tabulka 12 - Považujete soustředění romských rodin do jednoho místa za přínos k řešení romské integrace do společnosti?	34
Tabulka 13 - Uvítal/a byste vyšší počet Romů ve veřejném životě?	35
Tabulka 14 - Co pokládáte za největší pozitivum romského způsobu života?	36
Tabulka 15 - Co pokládáte za největší negativum romské kultury?	38
Tabulka 16 - Vadilo by vám, kdyby se vaše dítě vdalo/ oženilo za Roma?	39
Tabulka 17 - Kde se nejčastěji osobně setkáváte s Romy?	40
Tabulka 18 - V čem spatřujete příčinu selhání romské integrace?	41

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Trojúhelník blahobytu.....	18
Obrázek 2 - Procentuální rozdělení vzorku dle věku a vzdělání	27
Obrázek 3 - Procentuální rozdělení vzorku dle pohlaví.....	27
Obrázek 4 - Z jakého zdroje získáváte nejvíce informací o Romech?	28
Obrázek 5 - Zajímá vás romská problematika?	29
Obrázek 6 - Jaké máte osobní zkušenosti s příslušníky romské menšiny?	30
Obrázek 7 - Na co by se podle vašeho názoru měla vláda nejvíce soustředit při tvorbě integračního programu?	32
Obrázek 8 - Jaká je dle vašeho názoru celková míra nezaměstnanosti Romů v ČR?..	33
Obrázek 9 - Považujete soustředění romských rodin do jednoho místa za přínos k řešení romské integrace do společnosti??	34
Obrázek 10 - Uvítal/a byste vyšší počet Romů ve veřejném životě?.....	35
Obrázek 11 - Co pokládáte za největší pozitivum romského způsobu života?	37
Obrázek 12 - Co pokládáte za největší negativum romské kultury?	37
Obrázek 13 - Vadilo by vám, kdyby se vaše dítě vdalo/ oženilo za Roma?	38
Obrázek 14 - Kde se nejčastěji osobně setkáváte s Romy?.....	40
Obrázek 15 - V čem spatřujete příčinu selhání romské integrace.....	42